

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ У ПЕРЕКЛАДІ СУЧАСНОГО
ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ТА
УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ НАПРЯМКИ)**

Кваліфікаційна робота

На здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.041 «Германські мови
та літератури (переклад включно), перша
– англійська)»,
ОПП «Художній переклад з англійської
мови, літературне редагування та
менеджмент перекладацьких проєктів»

Наталі ДЕРГУН

Науковий керівник:

к.філол.н., асистент кафедри
теорії і практики перекладу з
англійської мови

Богдан МОВЧАН

«Допущено до захисту»

Протокол № 8 кафедри

теорії і практики перекладу з англійської мови

ННІФ від 07.04.2023

Завідувач кафедри _____ **Людмила СЛАНОВА**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ	7
1.1. Сучасний стан перекладознавчих досліджень в галузі відтворення фразеології політичного дискурсу	7
1.2. Жанри політичного дискурсу в контексті перекладу.....	12
1.3. Теоретичні засади відтворення фразеологічних одиниць у перекладі....	17
1.4. Вплив типу вихідного тексту та способу перекладу на особливості відтворення фразеології.....	21
Висновки до першого розділу.....	25
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В ПЕРЕКЛАДІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО НАПРЯМКУ	26
2.1. Мовні та позамовні особливості вихідних текстів	27
2.2. Відтворення фразеологізмів у синхронному перекладі	30
2.3. Адекватний переклад фразеологізмів у політичних промовах	37
2.4. Фразеологізми в аналітичних статтях політичного дискурсу	39
Висновки до другого розділу	44
РОЗДІЛ 3. ФРАЗЕОЛОГІЯ В ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОГО НАПРЯМКУ	46
3.1. Політичний дискурс у перекладі англійською мовою	46
3.2. Відтворення фразеологізмів у політичних промовах.....	48
3.3. Відтворення фразеологізмів в англомовних субтитрах	52
3.4. Переклад ФО англійською мовою в українських статтях	54
3.5. Інтерпретація ФО в перекладі україномовних інтерв'ю на англійську ..	56
3.6. Збереження культурних конотацій та проблематика перекладу тексту політичного дискурсу в українсько-англійському напрямку.....	59
Висновки до третього розділу	62
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	64
SUMMARY.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	76
ДОДАТОК А.....	80
ДОДАТОК Б.....	89

ВСТУП

В сучасних умовах, коли до України прикована увага світової спільноти, а держава та її представники активно діють на міжнародній арені, як ніколи важливою є успішна комунікація в усіх сферах, зокрема і у політичному дискурсі.

Переклад фразеологізмів є одним із найскладніших завдань у перекладацькій практиці. У текстах політичного дискурсу використання фразеологізмів є досить поширеним явищем. Вони часто мають важливу риторичну роль, допомагають правильно розставити акценти та досягнути бажаного ефекту.

Адекватний переклад фразеологічних одиниць іншою мовою вимагає від перекладача не лише глибокого знання обох мов, але й розуміння контексту, в якому вони вживаються та ширших культурних конотацій. Невірно перекладений фразеологізм може спотворити зміст тексту, знизити його виразність.

Відтак, тема відтворення текстів політичного дискурсу та окремих їх елементів, зокрема й фразеології, привертає до себе увагу багатьох сучасних перекладознавців.

Особливості перекладу політичного дискурсу та його жанрово-стилістичні риси, що зумовлюють особливості відтворення його елементів досліджували Алтунян А. Х. [1], Вільчинська І. Ю. [8], Вусик Г. М. [11], Демченко Н. О. [17], Каліщук Д. М. [20], Кондратенко Н. В. [26], Поворознюк Р. В. [44], Фоменко О. С. [50], З. Кампф [61], Дж. Вільсон [73]; фразеології в різних її проявах присвячені роботи Романюк С. [45], Клименко І. [24], Баран Я. А. та Зимомрі М. І. [3], Грищенко А. П. [16], Пашинської Л. М. [42], Камінської В. С. [22]. Вивчення фразеологізмів також розглядало багато іншомовних науковців, серед них С. Грейнджер та Ф. Менье [58], Ш. Баллі [2], М. Л. Драздаускіене [63], Дж. Багана [60]; усний переклад та його особливості розглядали Гончаренко Л. О.

[15], Корунець І. В. [27], Новак М. П. [65], Бєлих Д. І. [6], Волкова В. В. [10], Назаренко М. М. [37], Д. Гервер [56], Д. Джайл [57], Дж. Герберт [59], П. Ньюмарк [64].

Отже, активний інтерес з боку мовознавців та перекладознавців до теми сучасного політичного дискурсу в різних його проявах і формах, а також до теми відтворення фразеологічних одиниць, які становлять неабиякі труднощі в перекладі та водночас є недостатньо вивченими зокрема в контексті усного перекладу, підтверджують **актуальність** дослідження.

Метою роботи є систематизація ключових особливостей використання фразеологічних одиниць в англomовному та українomовному політичному дискурсі, з точки зору пошуку оптимальних стратегій і тактик їх відтворення українською та англійською мовами.

Для досягнення поставленої мети сформульовані такі **завдання**:

- виявити лексико-стилістичні особливості усних та письмових текстів різних жанрів політичного дискурсу з точки зору використання фразеологічних одиниць та їх відтворення у перекладі;
- систематизувати підходи перекладу ФО в теорії перекладу;
- виявити найпоширеніші методи відтворення фразеології в практиці перекладу сучасних текстів;
- визначити ключові відмінності відтворення фразеологічних одиниць у текстах політичного дискурсу залежно від напрямку та способу перекладу;
- виявити основні мовні та позамовні фактори, що зумовлюють особливості відтворення фразеологічних одиниць в усному та письмовому перекладі;
- встановити ступінь збереження культурних конотацій ФО у перекладі;
- встановити які стратегії та тактики відтворення є оптимальними для відтворення ФО в різних контекстах.

Об'єктом магістерської роботи є фразеологічні одиниці в англomовних та українomовних текстах, що належать до різних жанрів та піджанрів політичного дискурсу.

Предметом магістерської роботи є відтворення фразеологічних одиниць

англійською та українською мовами, основні труднощі та втрати, що виникають в процесі перекладу, стратегії й тактики, застосовані для їх подолання.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: **порівняльно-перекладацький аналіз**, за допомогою якого виявлено стратегії, тактики та прийоми перекладу, використані для відтворення фразеологічних одиниць текстів оригіналу в перекладі; **трансформаційний аналіз** для оцінки семантичних змін спричинених використаними під час перекладу лексичними та граматичними трансформаціями; методи **аналізу, синтезу, аналогії** для уточнення понять, тлумачення зібраних даних, формування висновків; **описовий** метод, за допомогою якого здійснювався доперекладацький аналіз матеріалів, уточнювались характеристики вихідних текстів, що впливають на подальші перекладацькі рішення.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання матеріалів та висновків дослідження у курсах та спецкурсах з перекладознавства, основ синхронного перекладу, стилістики, на практичних заняттях з усного та письмового перекладу.

Новизна дослідження полягає у комплексному підході до вивчення способів перекладу фразеологічних одиниць у різних жанрах, що належать до політичного дискурсу. Компаративний аналіз підходів до відтворення ФО в рамках цих жанрів, а також зіставлення різних напрямків (англійська–українська, українська–англійська) та способів перекладу (усний, письмовий) дозволяють чіткіше виокремити успішні стратегії і тактики перекладу, а також складнощі, що виникають на шляху досягнення адекватності перекладу.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Перший розділ розглядає теоретичні засади вивчення фразеології, поняття фразеологізму, класифікацію. Також у розділі розглянуті висвітлені типи політичного дискурсу та методи відтворення фразеологізмів у текстах політичного характеру. Другий розділ становить практичну частину – аналіз перекладу фразеологізмів та

ідіоматичних виразів з англійської мови на українську. Третій розділ розглядає особливості відтворення фразеологізмів під час перекладу з української мови на англійську.

РОЗДІЛ 1. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Сучасний стан перекладознавчих досліджень в галузі відтворення фразеології політичного дискурсу

Фразеологічні одиниці в політичному дискурсі виступають інструментом для влучного вираження думок та створення вражаючого ефекту на аудиторію. Фразеологізми є зрозумілими для більшості аудиторії, адже відображають культурні, історичні, політичні реалії тієї чи іншої країни, швидко стають закріпленими в мові та такими, що є загальноживаними. Тому знання політичних та культурних особливостей тієї чи іншої країни вкрай важливі для відтворення їх у перекладі.

Семантичну класифікацію фразеологізмів вперше створив та презентував швейцарський лінгвіст Шарль де Балі. Зокрема, він визначає фразеологізм як сполуки слів, що міцно влились у мову [2]. Подане визначення вказує лише на рису фразеологізму як відтворюваність у готовому вигляді. Тобто фразеологічні одиниці не творяться під час індивідуального комунікативного акту, а вже сформовані існують у мові.

Однак, серед українських дослідників є й інші погляди на визначення та класифікацію фразеологізмів. Зокрема, Ужченко В. [49] спирається на класифікацію В. Н. Виноградова і виділяє наступні фразеологічні одиниці:

1. Фразеологічні зрощення – нерозкладні одиниці з неподільним та немотивованим значенням.
2. Фразеологічні єдності – також семантично нерозкладні одиниці, значення компонентів яких може частково пояснювати цілісне значення.
3. Вільні словосполучення – нестійкі і, на відміну від фразеологізмів, можуть розкладатися на компоненти, а також часто

використовуються для створення контрасту.

Загалом, як зазначає І. Корунець, фразеологізм – це структурно, лексично і семантично стійкий вираз, значення якого не можуть бути виведені з суми значень його компонентів [27]. Трохи інакше визначає фразеологізм А. Грищенко: “Фразеологізмом називається семантично пов’язане словосполучення слів, що, на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (словосполучень або речень), не створюється в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання слів, а відтворюється у вигляді фіксованої конструкції з властивим їй лексичним складом і значенням” [16]. Р. М. Солано визначає фразеологізм як “загальний термін, що охоплює всі багатослівні одиниці мови, значення яких не є складовим, тобто не відновлюється і не розшифровується як додавання значень кожної зі складових частин” [68].

Зарубіжні дослідники, а саме Сільвіан Грейнджер та Фанні Менье зазначають [58], що фразеологія пронизує всі сфери мови, але, незважаючи на цей факт – а, можливо, саме через нього – вона лише відносно недавно стала самостійною дисципліною. Зазвичай її представляють як підгалузь лексикології, що займається вивченням словосполучень, а не окремих слів. Ці багатослівні одиниці (БСО) класифікуються на низку підтипів за ступенем семантичної некомпозиційності, синтаксичної фіксованості, лексичних обмежень та інституціоналізації. Фразеологія, яка довгий час вважалася периферійним питанням, зараз займає центральне місце в широкому спектрі областей, від обробки природної мови до викладання іноземних мов.

Окрім визначення поняття “фразеологізм” варто також дослідити варіацію ФО та класифікацію цих варіацій. Як зазначає дослідник Р. М. Солано, можна виділити п'ять різних типів варіювання ФО: лексична заміна, лексична вставка, конверсія, граматична трансформація та транскатегоризація [68, с.5].

Лексична заміна є найчастішим і найпоширенішим типом варіювання ФО. Зазвичай вона зустрічається у предикативних словосполученнях, в яких дієслівний або іменний компонент (або іноді обидва) замінюється іншим

елементом того ж класу слів, з яким він може мати різні види семантичних відношень. Такі приклади, як “shed/weep crocodile tears” або “right up your alley/street” показують, наскільки усталеним, поширеним і простим є цей тип варіювання. Альтернативні лексичні реалізації не змінюють цілісного значення одиниці, не додають нової семантичної інформації та не обмежують її застосування певною сферою, але можуть модифікувати ментальний сценарій відповідної метафори [68, с.5].

Лексична вставка широко використовується в медійному дискурсі, до якого частково відноситься і політичний. Такий тип варіювання є або результатом контекстуалізації ФО, або процесом кваліфікації, що стосуються всіх лексичних одиниць мови, в тому числі й ФО. Найбільше лексична вставка взаємодіє з такою частиною мови як прикметник, адже саме прикметники можуть використовуватися з більшістю ідіом, навіть з найбільш застиглими, які також допускають цей тип модифікації. Однак також спостерігаються заміни на іменники та прислівники. Прислівники та іменники іноді вставляються з метою модифікації всього рядка або лише певної його складової частини. Вставлені прислівники в кількісному відношенні виконують переважно функцію означення, хоча прислівники, іменники (як правило, як іменникові премодифікатори) і навіть прийменники можуть бути вставлені в канонічні форми ідіом. Окрім прислівників, які представляють другу за важливістю варіацію через лексичну вставку, та іменникових модифікаторів, присутність інших класів слів представляє або незначну кількість випадків, або явно невластиві фразеологізмам чи ідіоматичним виразам варіанти [68, с. 7].

Іншими незначними типами варіювання є компресія, при якому частина вихідної одиниці вилучається, як-от “scrape (the bottom of) the barrel” або “a weak link (in a chain)”, а також граматична трансформація, яка становить незначну частину фразеологічних варіантів. Слід зазначити, що не всі ФО можуть бути змінені за допомогою граматичної чи синтаксичної точки зору. Класична та всім відома ідіома “kick the bucket” не може бути використана у пасивному стані як, наприклад, “the bucket was kicked”. У цьому випадку фразеологізм

перетворюється на звичайне речення [68 с.5].

Транскатегоризація, також відома як трансформація словотвірного класу, дозволяє певним ФО перетворюватися на одиниці іншого словотвірного класу, щоб пристосуватися до обмежень конкретного синтаксичного контексту [68, с. 6].

Дослідженням відтворення фразеології в політичному дискурсі займалася, зокрема, С. Романюк. [45]. У своїй праці дослідниця зазначає, що український політичний дискурс відходить від загальноприйнятих норм, а тому його зміни є причиною виникнення фразеологізмів і навіть неофразеологізмів – явища малодослідженого. Окрім цього, часто фразеологічні одиниці в українському політичному дискурсі використовуються на позначення присутності вербальної агресії стосовно опонента у промовах чи дебатах.

Ще один погляд на визначення фразеології надають у своїх працях Баран Я. та Зимомря М. Вони використовують термін ідіома – “невмотивовані звороти, значення яких неможливо зрозуміти, беручи до уваги кожен їх елемент окремо” [3].

Якщо звернутися до Оксфордського словника, то там термін подається як “групою (більш-менш) фіксованих слів, що мають значення, яке не виводиться зі значень окремих слів” [71].

Зосереджуючись на носіях мови, автори нещодавніх досліджень ідіом виявили, що ідіоми в розмові "зближують людей так, як не зближує звичайна мова" [51]. Проте, незважаючи на стилістичне значення ідіом, лише людина, яка володіє мовою, може вибирати і використовувати ідіоми вільно. Адже носій мови знайомий з найтоншими відтінками значення кожної ідіоми, однак при перекладі такі лексичні одиниці можуть викликати чимало труднощів.

В іншому дослідженні одразу кілька вчених – Катаріна Слободова Новікова, Тетяна Волошина, Ольга Чернова та Джерома Бахгана працювали над суміжною темою – перекладність ідіом у політичному дискурсі на основі британських та американських політичних текстів. У дослідженні [60] науковиці проаналізували промови Дональда Трампа, Гіларі Клінтон, статті політичного

характеру таких газет, як “The Guardian”, “The Mirror”, “The Washington Post” та дійшли висновку, що ідіоми не завжди можуть бути перекладені, оскільки прямих відповідників в інших мовах може не існувати. Така проблема постає через їхню унікальність та розбіжності у ментальності народів країн, тому один з універсальних способів передачі ідіом – це описовий метод.

Як зазначає у своїй праці Марія Людвіка Драдзаускієне, автори статей про політику також використовують ідіоматичні вирази, цитати та алюзії, взяті з оригінального контексту, в якому вони були використані [63]. Значення цих одиниць не менш колоритне, ніж значення власне ідіом, а їх використання порівнює або пропонує порівняння з попередніми шляхами і діями політиків, щоб зробити читача і навіть самих політиків мудрішими. Однак в цьому й полягає найбільша складність – передати сутність ідіоми через призму іншої мови, беручи до уваги складові компоненти ідіоми та порівнюючи дані компоненти у двох мовах.

Таким чином можна дійти висновку, що під час дослідження фразеологізмів у перекладознавстві чи мовознавстві важливим питанням є визначення обсягу фразеології, проведення межі між ФО та метафорами, складними термінами та іншими одиницями, що мають деякі подібні до ФО риси. Ігнорування цього аспекту, та хибна ідентифікація ФО перекладачем може приводити до помилок, оскільки перекласти фразеологізми дослівно часто неможливо, їхній зміст втрачається.

Ми використовуємо фразеологізми майже щодня, часто не усвідомлюючи цього, у родині, з друзями та колегами. Використання фразеологічних та ідіоматичних одиниць в політичному дискурсі більшою мірою обумовлюється бажанням вплинути на аудиторію, стати ближчими до народу, донести послання у чіткій і водночас яскравій формі, що і вимагає особливої уваги під час перекладу таких одиниць іншою мовою.

1.2. Жанри політичного дискурсу в контексті перекладу

У дослідженні перекладу підвидів політичного дискурсу варто звертати увагу на їх відмінності, оскільки політичні тексти можуть мати різну мету та спосіб викладення інформації. Публічні дебати між кандидатами на виборну посаду можуть мати більш вільний тон та використовувати багато емоційних висловлювань, тоді як дипломатичний документ між країнами може бути формальним, менш емоційним.

Дослідження цих відмінностей між типами політичного дискурсу допомагає перекладачам краще розуміти, як ефективно передавати сенс та інтенції текстів між різними культурами та мовами. Перекладачі повинні враховувати політичний контекст, який оточує текст, і знати, який тип дискурсу використовується, щоб відтворити його найбільш точно.

Політичний дискурс виник внаслідок швидкого розвитку міжнародних зв'язків, зміцнення культурних та політичних зв'язків та утворення незалежних держав [11]. Розуміння політичного дискурсу сприяє розвитку компетентності, уможливорює адекватний контакт із чужим культурним середовищем у його соціальній неоднорідності. У межах політичного дискурсу створюється нова система цінностей: соціальна, соціально-психологічна, а також система різних ідей і думок. Вивчення дискурсу дає змогу розширити межі текстологічних досліджень за допомогою даних із суміжних галузей: культурології, соціології, політології, педагогіки [13]. Розуміння політичного дискурсу відбувається на основі принципів, характерних для комунікації, і низки культурологічних підходів: принципу комунікативної орієнтації, принципу культурної орієнтації, принципу когнітивної спрямованості дії та принципу особистості.

За визначенням Фоменко О., політичний дискурс - це сукупність мовленнєвих актів у політичних дискусіях та правил публічної політики, які сформувалися на основі традицій та досвіду [50]. Сучасний політичний дискурс є важливим явищем, яке постійно розвивається, він відображає суспільно-політичне життя країни, містить у собі елементи культури та національних

характеристик. Політичний дискурс має соціальну спрямованість, прагматичний фокус та залежить від ідіостилю мовця.

Загальновідомо, що політичний дискурс належить до інституційного різновиду комунікації, яка, на відміну, скажімо, від міжособистісної чи мистецької комунікації є статусноцентричною.

У політичному дискурсі, як правило, беруть участь дві сторони, представники інституцій і клієнти, які зазвичай масові в політичній комунікації.

В україномовному політичному дискурсі існує два типи відносин [38]:

- гармонізуючий тип відносин, заснований на істині та злагоді (наприклад, новорічне привітання президента);
- агональний або впливовий тип відносин, заснований на боротьбі та перемозі (як-от дебати).

До структурних особливостей також відносять інституціоналізм, домінування цінностей над фактами, семантичну невизначеність, ідеологічну, теїстичну та езотеричну полісемію. Необхідно також враховувати той факт, що владна позиція вимагає дотримання певної дистанції в спілкуванні, а тому між політиками та народом завжди існує символічний розрив, у зв'язку з чим політичний дискурс тяжіє до авторитаризму [9].

За одним із підходів поділу політичного дискурсу на субдискурси, можна виділити наступні типи [11]:

- за усною формою;
- за письмовою формою.

До усної форми політичного дискурсу українською мовою традиційно відносять публічні виступи політиків на радіо та телебаченні, інтерв'ю, прес-конференції, парламентські дебати та політичні промови. Фоменко О. зазначає, що політичну промову можна визначити як сукупність усіх виразних дій у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, встановлених за ustalеними традиціями та перевірених досвідом [50]. Однією з головних проблем інтерпретації усної форми є розбіжність в мовних картинах світу мови оригіналу та мови реципієнта. Мовна картина світу – це набір мовних засобів, з

допомогою яких передається етнічне бачення світу того чи іншого народу, створюючи завдяки цьому сприйняттю унікальну концепцію лексичних одиниць.

Саме тому для правильного тлумачення фразеологізмів в усній формі політичного дискурсу перекладачу доводиться звертатися до таких технік як антонімічний, описовий переклади, калькування і навіть контекстуальна заміна [6]. Часткова еквівалентність і неоднорідність можуть бути на лексичному, синтаксичному або стилістичному рівні. Відтворення цього рівня досягається завдяки перекладацьким трансформаціям, лексичним і синтаксичним замінам, доповненням, видаленням, перифразам і замінам. При досягненні такого типу еквівалентності особливу увагу необхідно приділяти стилістичним і прагматичним аспектам еквівалентності.

Дотримання стилістичної еквівалентності передбачає використання при перекладі лексичних одиниць, які матимуть відповідне стилістичне й емоційне забарвлення, слів високого стилістичного тону, нейтральних і лаконічних. Практична еквівалентність досягається лише за умови врахування лінгвістичного контексту та базових знань перекладача.

До письмової форми належать різні документи: партійні програми, маніфести, угоди, протоколи, розділи політичних новин у пресі, політичні плакати та листівки. Тут зазвичай застосовується описовий метод перекладу чи використання часткового еквіваленту, адже фразеологічні одиниці частіше за все зустрічаються в текстах з емоційним забарвленням. Для офіційних документів характерна суха мова з мінімальною кількістю стилістичних засобів. Виключенням стають політичні новини у пресі та телебаченні, де можуть цитуватися фрази політиків задля передачі важливої чи сенсаційної інформації чи повідомлення для широкого загалу.

Інші підтипи політичного дискурсу також виділяють:

- за фактором мовця – на прямого адресата та посередника: цільові, інформаційні новини, повідомлення, мотиваційні або агітаційні листівки, реклама, малюнки, брошури, телевізійна реклама, PR-тексти, карикатури, пісні,

анекдоти.

- за фактором адреси – масова поштова розсилка;
- за сферою діяльності – теле- та радіоновини, газети та журнали, реклама чи зв'язки з громадськістю.

Стосовно жанрових характеристик у політичному дискурсі тут слід зазначити, що це питання наразі перебуває в стадії активної розробки. Однак існує репрезентативний галузевий підхід до поділу типів. Виділяють інституційні типи як первинні, ті, що продукуються політиками і реалізують політичний дискурс у чистому вигляді, і неінституційні типи як вторинні, ті, що не походять від самих політиків, а є певною інтерпретацією їхнього дискурсу. Серед первинних типів ті, які є засобом реалізації першочергових завдань політиків, наприклад, боротьби за владу – дебати, публічні виступи політиків, гасла. Серед вторинних – інтерв'ю, політичні мемуари та аналітичні статті, графіті, а також карикатури й пародії [12].

Спілкування та взаємодія між політиками та їхньою аудиторією, простіше кажучи, виборцями, може бути офіційним і неформальним і відбуватися в приватних розмовах або публічних виступах. Але в будь-якому разі виступ політика має бути дуже переконливим. Суть політики впливає з потреби свідомо чи несвідомо переконати іншу сторону прийняти певну позицію чи вчинити певні дії. Головною відмінністю політичного дискурсу від інших типів дискурсу є його явне звернення до системи цінностей, яка існує в даному суспільстві. Ціннісна орієнтація зумовлює широке вживання ціннісно-оцінних лексичних одиниць, використання особливих стилістичних прийомів, позитивно спрямованих, які відповідають ідеологічній програмі політики [7].

Оскільки політичні тексти зазвичай створюються для носіїв певної культури, перекладач стикається з низкою інших проблем, перекладаючи їх іншою мовою. Мета перекладу – якомога ближче ознайомити читача або слухача, який не знає мови оригіналу, з текстом або змістом усного мовлення.

Перекладати означає правильно й повно висловлювати однією мовою те, що вже було висловлено іншою. Правильність і повнота передачі є справжньою

відмінністю перекладу від переказу чи скороченої версії. Він не повинен мати будь-яких невмотивованих змін оригінального повідомлення. Тому зрозуміло, що вміння правильно передавати позначення зазначених в оригіналі предметів і пов'язаних з ними образів передбачає наявність певних знань про дійсність, описану в тексті оригіналу, незалежно від того, чи були ці знання отримані шляхом безпосереднього ознайомлення з ним або взяті з книг чи інших джерел. Йдеться про знання фону, тобто сукупності уявлень про те, що становить реальне тло, на якому розгортається образ життя іншої країни, іншого народу.

Дослівна передача інформації може викликати непорозуміння в іншомовного адресата, оскільки порушує головне правило: переклад повинен справляти на іншомовного адресата такий же вплив, як і оригінал. Перешкодою для спілкування стають протиріччя в концептуальних образах світу, а саме моменти національної ментальності та свідомості, риси національного характеру, ступінь і достатність відображення дійсності в мові, різниця в образах понятійного і мовного світів. Перекладачеві доводиться шукати в іншомовного адресата інші цінності, при відтворенні його іноземною мовою і при зверненні до нього зберігається прагматика оригінального мовлення.

Правильний переклад не може бути дослівним, тому що часто поняття або факти, відсутні в мові перекладу, але присутні в оригіналі, вимагають додаткового пояснення або тлумачення, інакше зміст перекладу залишиться незрозумілим для адресата і не матиме того ж впливу як оригінальний текст, що порушує адекватність перекладу. Специфічні національні реалії, особливості мовлення окремих політиків, авторські метафори та ідіоми, що підкреслюють національний колорит політичного мовлення, завжди викликали великі труднощі при перекладі [9].

Отже, до політичного дискурсу можна відносити досить широкий спектр текстів. Різні типи політичних текстів можуть містити різні фразеологізми, залежно від їхньої цільової аудиторії, мети та контексту.

Фразеологічні одиниці можуть відігравати певну експресивну чи риторичну роль в тому чи іншому підвиді політичного дискурсу, однак бути

абсолютно недоречними в іншому. У формальних документах, таких як міжнародні договори, можуть використовуватися стандартні терміни та фрази, що мають чітке юридичне значення. У публічних виступах, зазвичай використовуються більш вільні та емоційні висловлювання, які можуть містити фразеологізми, що відображають певні погляди або ідеї, відіграють ту чи іншу роль у загальній структурі побудови промови.

Вивчення цих відмінностей може допомогти перекладачам краще передавати сенс та нюанси фразеологічних висловлювань між різними мовами та культурами, адже їх вилучення, додавання чи модифікація в цільовому тексті часто є причиною неадекватного перекладу.

Розробка ефективних методів перекладу, детальний критичний аналіз виконаних перекладів, виявлення недоліків і успішних результатів перекладачів при роботі з особливо складним матеріалом є необхідними, щоб зробити міжнародну міжкультурну комунікацію ефективнішою та менш проблематичною.

Для досягнення поставлених завдань дослідження ефективним може бути компаративний підхід, що дозволить порівняти функціонування фразеології та її відтворення в перекладі в різних усних та письмових піджанрах політичного дискурсу: промовах президента та інших політиків, експертних дискусіях, аналітичних статтях, інтерв'ю та дебатах. Такі типи текстів і були обрані для аналізу в подальших розділах.

1.3. Теоретичні засади відтворення фразеологічних одиниць у перекладі

Переклад фразеологічних одиниць залишається однією з актуальних проблем у перекладознавстві. Справа в тому, що значення фразеологізму не завжди можна виокремити з його компонентів. Це, у свою чергу, викликає труднощі у сприйнятті, розумінні та перекладі такої одиниці. У фразеологізмі є дві сторони: план змісту, що складається з трьох компонентів –

сигніфікативного, конотативного та денотативного значень, і план вираження. Основною задачею перекладача є зберегти водночас і смислове значення, і колоритність ФО мовою перекладу через підбір аналогічного вислову [14].

Основними труднощами передачі фразеологізму при перекладі є те, що їх складно ідентифікувати, розібрати етноспецифіку, а також передати емоційний підтекст та насиченість мовою перекладу без втрати сенсу [17, с.572].

Для перекладу фразеологізмів іншою мовою використовують чотири найпоширеніших техніки: повний еквівалент, частковий еквівалент, метод калькування та описовий переклад. Розглянемо їх докладніше [17].

Відтворення ФО за допомогою повного еквіваленту можливе у тому випадку, коли фразеологізм мови оригіналу повністю співпадає за лексичною та граматичною складовими з фразеологізмом мови перекладу і має однакове значення.

Метод часткового еквіваленту використовується за умови, якщо фразеологізми в обох мовах мають однакове значення, але є певні відмінності у лексичній чи граматичній структурі. Наприклад: «David Cameron is having his cake and eating it» [52]. – «Девід Кемерон бігає за двома зайцями» (переклад – Л. Кудлай) [6, с. 90]. «It is hypocrisy to call it a crisis in England and then turn a blind eye to the more serious situation in Wales» [69]. – «Лицемірство – називати це кризою в Англії, і при цьому заплющувати очі на серйозніші проблеми в Уельсі» (переклад – А. С. Григораш) [6, с. 90]

Третій метод інтерпретації ФО – калькування – використовується при перекладі окремих частин фразеологізму, тобто окремих слів. Наприклад: «In this vote-harvesting time, they use terms like the «Great Society» [70]. – «У час збору врожаю голосів політики маніпулюють такими термінами, як «Велике суспільство» (переклад з англ. Белих Д.) [6, с. 90]. «If you've come down with a case of Romnesia... we can fix you up» [72]. – «Якщо ви захворіли на ромнезію... ми вам допоможемо» (переклад – А. С. Григораш) [6, с. 91].

При цьому іноді складові, для яких немає відповідників у іншій мові, необхідно пояснювати. Іншими словами, метод калькування може комбінуватись

із описовим перекладом.

Описовий переклад застосовується, коли фразеологічна одиниця або має надто вузький контекст, або належить до ряду неофразеологізмів, тобто виникла порівняно недавно і не має жодного еквіваленту в мові перекладу. В такому випадку первинне лексичне значення та структура фразеологізму повністю втрачається, однак зберігається конотативний сенс. Наприклад: «I think, we got deficits as far as the eye can see. We went back to the salt mines» [70]. – «Думаю, у нас всюди дефіцит. Ми знову повернулися до часів важкої праці» (переклад – Ю. Дяченко). «...United States continued to extend its protective diplomatic and political umbrella to Ethiopia» [67]. – «...Сполучені Штати продовжували надавати свою дипломатичну і політичну підтримку Ефіопії» [52].

Волкова В. також зазначає, що для перекладу фразеологізмів найчастіше всього можна послуговатися моноеквівалентним або вибіркоким перекладом, тобто знаходити прямий еквівалент або використати один із синонімічних виразів, опираючись на контекст. Якщо ж еквівалент повністю відсутній, можна вдаватися до дослівного перекладу або калькування, але при цьому намагатися зберегти у мові перекладу семантичні та стилістичні ознаки оригінальної лексичної одиниці [10].

Авторка також звертає увагу на структуру англійських речень у політичному дискурсі і надає наступні рекомендації при усному перекладі. Вона стверджує, що при труднощах перекладу фразеологізмів та інших лексичних одиниць можна перебудувати структуру речення і таким чином уникнути ризику їхнього невірного або недостовірного перекладу. Загалом синтаксична трансформація допомагає уникнути багатьох розбіжностей при перекладі речень з англійської мови на українську. Інша техніка передачі лексичних одиниць – мовна компресія, тобто подача вихідного тексту в більш спрощеній та скороченій формі. Іншими словами, у випадку незнання часткового або повного еквіваленту фразеологізму варто випустити його. Окрім компресії також можна застосувати генералізацію. Однак, даний прийом доречний лише за умови, якщо промова або текст у цілому перенасичені фразеологізмами чи іншими “екзотичними”

лексичними одиницями, які перекривають основний зміст повідомлення. Антонімічний переклад може використовуватися загалом тільки в письмовому перекладі, адже в усному перекладі на підбір антонімічного еквівалента в перекладча навряд чи буде час. І останній прийом – компенсація – відшкодування втраченого фразеологізму в перекладі шляхом емоційного забарвлення лексики з допомогою простих лексичних одиниць, а не фразеологізмів чи ідіом мови перекладу, хоча це також не виключається.

При перекладі ФО варто також пам'ятати про можливість зіставлення їх в англійській та українській мовах. Є декілька видів зіставлень. Зокрема, Клименко І. зазначає, що є випадки часткового збігу або перетину фразеологізмів з двох різних мов, де значення спільне, а ось синтаксична будова може бути різною. Прикладами такого перетину є: “to throw dust in one’s eyes” – “замилювати очі”; “Jack of all trades” – “майстер на всі руки” [24 с. 4].

В окрему групу входять фразеологізми, де елементи змісту збігаються в англійській та українській мовах, але в одній із мов відсутній елемент образної метафори, а тому може застосовуватися описовий тип перекладу для передачі загального змісту фразеологізму. Наприклад: “of the right kidney” – “відповідний, цілком порядний”; “to stick to smb’s rib” – “бути ситним, тривним”; “to get one’s brains fried” – “отримати сонячний удар”; “to pass one’s lips” – “проковтнути, з’їсти, випити”; “to put a bold face on smth” – “діяти сміло, не розгубитися” [24 с.5].

Лексико-семантичний зв'язок часткового збігу в англійській та українській мовах представляє фразеологізми з різними значеннями, але загальною структурою та складовими. Ці одиниці зазвичай називають хибними друзями перекладача. До них належать: “to lead by the nose” – помикати, укр. “водити за носа” – дурити; “to stretch one’s legs” – порозминати ноги, прогулятися, укр. “протягнути ноги” – вмерти; “to twist smb round one’s finger” – заставити діяти за чийось бажанням, позбавивши власної волі, укр. “обвести навколо пальця” – обдурити [24 с.5].

Отже, хоча методи перекладу фразеологічних одиниць добре відомі

(повний еквівалент, частковий еквівалент, калькування, описовий переклад, лексичний переклад, поєднання калькування з описовим перекладом, антонімічний переклад), їх застосування у практиці перекладу може залежати від низки факторів: схожістю чи відмінностями у мовних картинах світу вихідної та цільової культури загалом; способом перекладу (усний чи письмовий), жанром та тематикою конкретного тексту тощо.

1.4. Вплив типу вихідного тексту та способу перекладу на особливості відтворення фразеології

Вибір методу перекладу фразеологічних одиниць повинен зумовлюватись сукупністю мовних та позамовних факторів в кожній конкретній ситуації. Так, в ситуації усного перекладу жорсткі часові обмеження можуть бути причиною вибору лексичного або описового перекладу фразеологізму. Проте в будь-якому разі основним чинником, що пояснює вибір певного методу перекладу, має бути прагнення досягнення еквівалентності на всіх рівнях, передусім на прагматичному. Відтворення ФО в перекладі повинно бути елементом досягнення тієї ж мети, виконання тієї ж функції, яку вони відіграють в оригіналі.

За класифікацією Борботько В. політичний дискурс несе в собі декілька основних функцій [7]. Серед них:

1. Регулятивна. Функціонує в основному за рахунок мови, адже саме мова політика спонукає адресата змінювати свої дії, наміри та погляди. Дана функція простежується під час адресації конкретного повідомлення широким масам, тобто під час агітації чи пропаганди.
2. Функція інструменту політичної влади передбачає боротьбу за вплив на маси, утримання влади чи навпаки заволодіння нею, здійснення розподілу влади. Даний процес відбувається через застосування погроз, обіцянок, прямих звернень задля досягнення певного емоційного настрою (надії, страху, злості, гордості, відчуття єдності).
3. Ретроспективна та проспективна функції. З'являються під час

прогнозування політичної ситуації під час виступів, звернень або спілкування з пресою. Ретроспектива та перспектива використовуються як аргумент для доведення власної точки зору, або переконання людей у виборі того чи іншого кандидата або тієї чи іншої політичної партії на наступних виборах.

До інших функцій політичного дискурсу також можна віднести мобілізаційну, маніпуляційну, ідеологічну, колегіальну та функцію привернення уваги до тексту чи зображення.

Функція мобілізації - це емоційне звернення до привабливості цінностей та ідеологічних уподобань виборців.

Маніпуляція полягає в тому, щоб винести інформацію про надзвичайні соціальні проблеми для стимулювання ворожнечі між політичними супротивниками.

Ідеологічні та корпоративні функції висвітлюють основні позиції політика чи партії для демонстрації власної особливості.

Функція привернення уваги, якщо не вплинути на реципієнта з боку політика, то принаймні сповістити про його присутність яскравим зображенням чи гаслом [11].

Для виконання перелічених функцій у різних жанрах політичного дискурсу залучається арсенал риторичних та стилістичних засобів, одним з яких є використання фразеологізмів. Однак, як уже було зазначено, конкретні піджанри політичного дискурсу можуть досить сильно різнитись між собою, тому і використання ФО має свої відмінності у різних текстах, що зумовлює особливості їх відтворення в перекладі.

Найбільш притаманна присутність фразеологізмів у політичних промовах. Наприклад, Демченко Н. проаналізувала політичні промови кандидатки на посаду президента США Гіларі Клінтон [53, 54] та виявила, що під час перекладу частіше всього доводилося застосовувати описовий переклад – такий метод становив 37% у проаналізованих текстах. Наступним був частковий еквівалент – 31%. Серед інших способів передачі ФО також виявили калькування та підбір

повного еквіваленту – 16% та 14% відповідно. Найменш популярним виявилось застосування антонімічного перекладу. Цей прийом застосували лише у 7% аналізу всіх фразеологізмів [17, с. 752].

Новак М., окрім зазначених вище методів перекладу, також подає додаткові способи, такі як вибірковий фразеологічний еквівалент, який перекладач обирає з кількох наявних еквівалентів як найбільш відповідний для даного контексту. Ще один спосіб – вибір аналогій, тобто таких виразів, які є дуже близькими за своїм конотативним (метафоричним) значенням як в англійській, так і в українській мовах. Інакше передати ФО можна за допомогою контекстуальної заміни - різновиду okazionalnogo еквівалента. Використовують даний метод для передачі лише ідіоми в даному контексті [65].

Новак М. проаналізував статті з газет “The Times” та “The Economist”. Наприклад: “Since time immemorial the pork barrel has been rolled out in Congress and each of the lawgivers has bargained for his share and the gratitude of his constituents” (“The Times”, February 2002). – “З незапам'ятних часів казенним пирогом розпоряджається конгрес, і кожен законодавець прагне урвати свою частку, щоб заслужити вдячність виборців”. В наведеному реченні фразеологізм “pork barrel” вимагає розкриття свого значення в перекладі. Ідіома використовується на позначення бюджетних коштів, які витрачаються на різноманітні проекти з метою підвищення рейтингу політика серед місцевого населення. Українською мовою вона адаптована під вираз “казенний пиріг”. І хоча цей вираз сприймається більше як політичний термін, його можна вважати частковим еквівалентом, адже він повністю передає значення фразеологізму. А прагматична еквівалентність може бути досягнута лише через інтерпретацію екстралінгвістичних факторів. Інший приклад: “Clearly, America’s relationship with Vladimir Putin, Russia’s president, will be nothing like its romance with his predecessors. Amid its love affairs with Mikhail Gorbachev and Boris Yeltsin, America approached Russia with indulgence and optimism: frequent large carrots and occasional small sticks”. (“The Economist”, March 23d, 2001). – “Абсолютно ясно, що відносини Америки з Володимиром Путіним, президентом Росії, будуть не

такими рожевими, як з його попередниками. За часів медового місяця з Михайлом Горбачовим і Борисом Єльциним відносини Америки до Росії характеризувалися терпимістю і оптимізмом: пряників було багато, а батіг був символічним”. Ця ФО може бути перекладена шляхом пошуку аналога, який має спільне з оригіналом значення, але побудований на іншій мовній та образній основі. Для розуміння та правильного перекладу цього вислову необхідно знати фразеологізм “the stick and carrot policy” (“політика батога і пряника”), що демонструє суть англійської дипломатії. Ще один приклад: “The biggest torture-fueled wild-goose chase is the war in Iraq” (“The Economist” July 14, 2008). – “Найбезглуздіша кампанія, що підігривається картинами катувань американських солдатів – це війна в Іраку”. ФО “wild-goose chase” має кілька еквівалентів, зафіксованих у фразеологічних словниках: “гонитва за недосяжним”, “навіжена ідея”, “безглузде підприємство”, “гонитва за химерами”. Автор обрав контекстуальну заміну, оскільки цей спосіб точно передає вкрай негативну оцінку дій американського уряду та всієї військової кампанії США в Іраку. Такий варіант перекладу є прагматично виправданим. Науковець також зазначає, що, працюючи над перекладом ФО, перекладач повинен пам'ятати, що він має справу не зі статичною і готовою до вживання мовною одиницею, зафіксованою у фразеологічному словнику, а з динамічною, унікальною, живою тільки в даному конкретному тексті одиницею мови, яка вимагає адекватного перекладу.

На його думку, комунікативно-прагматична еквівалентність є головним завданням перекладача. При виборі найбільш адекватних варіантів ФО перекладач може відмовитися від еквівалентності на нижчому рівні на користь еквівалентності на вищому.

Оскільки політичний дискурс має кілька функцій, але головною залишається вплив та маніпулювання людьми з допомогою різних засобів, фразеологізми є чи не основною складовою будь-якого мовленнєвого акту через свою лексичну забарвленість та лаконічність, а тому часто викликають труднощі під час інтерпретації. Саме тому ФО мають бути замінені частково, повністю чи

взагалі випущені з контексту, якщо є ризик його спотворення.

Висновки до першого розділу

В першому розділі було розглянуто теоретичне підґрунтя дослідження фразеології у сучасному політичному дискурсі та її відтворення у перекладі. Оцінено сучасний стан перекладознавчих досліджень в галузі відтворення фразеології політичного дискурсу. Визначено політичний дискурс в контексті перекладу і виділено вплив жанрових особливостей та характерних ознак політичного дискурсу на відтворення фразеології в перекладі.

У теоретичному розділі також були розглянуті різні визначення поняття “фразеологізм”, його класифікація. Виявлено, що існують декілька основних способів перекладу фразеологізмів – повний еквівалент, частковий еквівалент, описовий переклад та калькування. Рідше використовуються інші прийоми, такі як антонімічний переклад, мовна компресія та заміна тощо. Фразеологізми, що функціонують у політичному дискурсі, утворюють корпус політичної фразеології. Лінгвісти звертають увагу на маніпулятивність сучасного політичного дискурсу, намагаються описати арсенал засобів впливу на масову свідомість, серед яких особливе місце посідають фразеологізми, що містяться в тексті як у вихідному, так і в трансформованому вигляді, з обміном компонентів. Фразеологічні одиниці мають складну семантику та часто спричиняють певні труднощі при перекладі.

Існує багато визначень політичного дискурсу, його класифікації за функціями, формою, жанрами. Найхарактернішим жанром політичного дискурсу є політична промова, яка є публічним виступом – ефективним засобом демонстрації лідерства та досягнення визнання. Для порівняльного дослідження відтворення фразеології в перекладі варто залучити також і інші усні та письмові піджанри політичного дискурсу: експертні дискусії, аналітичні статті, інтерв'ю.

Політичний дискурс виконує інформативну, регулятивну, інструментальну, ретроспективну, проспективну, маніпуляційну, ідеологічну та

колегіальну функції й сприяє розвитку механізмів вербальної комунікації між людьми та владою. Актуальними ознаками політичного дискурсу є інформативність, експресивність, образність, звернення до емоцій, адже інформація, розрахована на масову аудиторію, має бути не лише раціональною за змістом, а й емоційно впливовою. Саме тому фразеологізми при перекладі повинні відображати ту саму емоційність та значення, що і в мові оригіналу. Це, у свою чергу, ускладнює завдання перекладача через розбіжності структур в англійському та українському реченнях, різницю у мовних картинах світу двох народів, а іноді навіть новизною ФО, яка утворюється у зв'язку із розвитком політичної ситуації в країні, тому потребує від перекладача обізнаності та здатності адаптувати фразеологізм лексично й граматично відповідно до реалій та розумінь іншомовної аудиторії.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В ПЕРЕКЛАДІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО НАПРЯМКУ

2.1. Мовні та позамовні особливості вихідних текстів

Характерною рисою високорозвиненого сучасного суспільства є соціальна взаємодія, яка відбувається за допомогою механізмів комунікації. Сучасні можливості доступу інформації до накопиченого світового досвіду та знань досить широкі, і не в останню чергу це можливо завдяки стрімкому розвитку міжнародних ЗМІ. Очевидно, що вирішення проблеми міжкультурної комунікації залежить не лише від покращення стосунків між індивідами, а й від успішного діалогу між представниками широких соціальних верств та соціальні групи, а також державні та політичні інститути. Зміст політичного дискурсу має включати всі компоненти, наявні у свідомості мовця та слухача, вплив на творення і сприйняття мови.

При перекладі текстів з англійської, бажано керуватися такими критеріями: оригінальність; актуальність; критерій градації труднощів, що виникають при сприйнятті та розумінні іншомовних текстів; мовно-сміслова доступність тексту; критерій репрезентації соціокультурної інформації в тексті [17].

Політичні тексти соціально обумовлені. Особлива мова, яка використовується при створенні політичних текстів, потребує постійного вивчення та опису з метою створення своєрідної моделі політичного тексту, яка, своєю чергою, є оновленням політичного дискурсу.

Знання особливостей мови (як вихідної так і цільової), недостатньо для якісного перекладу.

У процесі перекладу необхідно визначити вплив комунікативної та прагматичної складових комунікативної ситуації на стратегію перекладу текстів політичного дискурсу. Комунікативна ситуація є невід'ємною частиною оригінальної перекладацької моделі. Текст повинен містити такі концепти, які, з одного боку, зберігають ясність і зрозумілість вихідного тексту, а з іншого боку,

викликають саме ті асоціації, які намагався передати адресант політичного дискурсу.

Досить часто під час перекладу політичних промов у перекладача виникають труднощі з перекладом різних реалій, які мають еквіваленти іншою мовою. Такі факти є мовними пробілами. Варто наголосити, що пробілами називають те, що в одних мовах та культурах позначається як окреме поняття, а в інших не знаходить соціально закріпленого відображення. Ці прогалини ілюструють невідповідності та збіги, що існують у вербальному та невербальному досвіді певних мовних та культурних спільнот.

Переклад такої лексики є досить складним завданням для перекладача, оскільки при перекладі відбувається не тільки зіставлення різних мовних систем, а й зіткнення різних культур, тому перекладачеві, спираючись на свої знання та досвід, доводиться обрати найбільш підходящий варіант, який іноді лише один. Оскільки більшість англійських фразеологізмів не завжди мають повний еквівалент в українській мові, такий спосіб перекладу трапляється досить рідко. Оптимальним способом перекладу такої лексики є використання кальки у поєднанні з описовим перекладом.

За частиною ознак політичні виступи відносяться до офіційно-ділового стилю, але у таких текстах дуже часто використовуються прийоми створення образності, які притаманні художньому стилю: порівняння, гіперболи, метафори, фразеологічні одиниці тощо. Виступ також може бути посилений іншими риторичними прийомами, що дозволяє зробити промову політика більш неформальною, тим самим наблизивши її до аудиторії. Тому перед перекладачем стоїть важливе завдання вміло інтерпретувати зміст і форму промови, не втрачаючи суті, але й не перетворюючи її на художній твір, більш насичений стилістичними прийомами ніж це було в оригіналі.

Методика перекладу та розуміння політичного дискурсу на прикладі політичних текстів передбачає такі фази: інформаційну, формувальну, мовну.

У другому розділі для аналізу перекладності та неперекладності фразеологічних одиниць та лексичних трансформацій представлені декілька

видів джерел – синхронний переклад дискусійної панелі на конференції, письмовий переклад політичних промов, та переклад статті на політично-воєнну тематику.

Вибір синхронного перекладу обумовлюється тим, що конференція – це відкрита розмова кількох людей на одну тему, де кожен висвітлює власне бачення проблеми. Для живої розмови характерне використання емоційно забарвленої лексики, яку перекладач має правильно інтерпретувати за короткий час. Тобто, або підібрати еквівалент, або описати ФО, або застосувати іншу методику. Однак часто трапляється, що перекладач не встигає підібрати правильний переклад через великий потік інформації, тому випускає фразеологізм або генералізує його. Докладніше різні перекладацькі трансформації і пояснення чому перекладач обрав саме такий варіант будуть надані в наступному підрозділі.

Політичні промови – інший підвид політичного дискурсу, для якого характерне часте використання ідіоматичних та фразеологічних виразів. Зазвичай, найбільш багатими на такі лексичні одиниці бувають промови під час президентських дебатів або перед залишенням тієї чи іншої посади, тобто прощальні промови. В них політики аналізують перспективи своїх дій або ретроспективи роботи за кілька років, оцінюють економічний, політичний, соціальний стан країни. Фразеологізми використовують для порівняння, охарактеризування явища чи дії. Оскільки в практичній частині розглядається письмовий переклад політичних промов, у перекладача є більше часу на аналіз матеріалу, а тому вибір лексичних одиниць буде більш логічно обумовлений.

Аналіз лінгвістичних праць дає змогу віднести тексти до одного з типів політичного дискурсу також і значну частину текстів, які публікуються у ЗМІ.

Тому ще один вид політичного дискурсу, який розглядається у дослідженні – аналітичні статті на політичну та воєнно-політичну тематику. Для таких статей характерний всебічний огляд суспільно значимих процесів, прогнозування явищ або аналіз того, як явище вплинуло чи вплине на світ. Сучасні аналітичні статті широко використовують фразеологічні та ідіоматичні вирази аби підкреслити

значущість, важливість чи критичність описуваної події. При письмовому перекладі є значно більше часу для аналізу матеріалу, підбору правильного еквівалента й збереження культурної конотації. Вибір способу інтерпретації фразеологізмів також обумовлений контекстом та доцільністю вживання у мові перекладу.

Ефективне використання матеріалів ЗМІ іноземною мовою при перекладі вимагає ретельного планування та грамотного управління процесом з боку перекладача. При роботі з фрагментом необхідно дотримуватися такої схеми реалізації [17]:

- готовності до сприйняття матеріалів та формулювати інструкції, керуватися конкретними завданнями;
- перекладач має цілеспрямовано та свідомо розуміти інформацію та активізувати опорні знання при перекладі;
- зосередженості на основному змісті та візуальних деталях.

Отже, усі види проаналізованого матеріалу дадуть розуміння не тільки кількісного підбору фразеологічних одиниць, але й висвітлять якість перекладу, зважаючи на обставини, в яких цей переклад здійснювався.

2.2. Відтворення фразеологізмів у синхронному перекладі

Перше проаналізоване джерело стосувалося трибуналів та репарацій, дані питання розглядалися в контексті геополітичної ситуації в Україні [25, 12]. Експерти обговорювали прогалини в процедурах трибуналу Міжнародного Кримінального Суду в Гаазі стосовно засудження політиків високого рангу, зокрема, чи можливо засудити президента Російської Федерації Володимира Путіна, на якій території має проходити трибунал та обговорювався процес пошуку та фіксування свідчень українців про злочини російської армії.

Вдалими рішеннями зі сторони перекладача було замінити ідіоматичний вираз “the closest circle” на “оточення [Путіна]”. Тут спостерігається заміна частин мови з метою уточнення контексту, що є логічним рішенням.

Вдалі рішення також були прийняті перекладачем під час відтворення виразу “to be at the core”. Відповідником було обрано фразу “фокус, основна увага”. Вважаю це рішення правильним, оскільки повний еквівалент “бути в центрі уваги” не зовсім підходив по змісту, а дослівний переклад “бути в ядрі” взагалі не доречний. При цьому, перекладач вжила одразу два синонімічні відповідники, можливо, задля уникнення вживання англіцизму (“фокус”).

Ще один приклад нефразеологічного, описового перекладу без спотворення змісту – переклад виразу “it has been side light” на “багато років не помічали”, оскільки експерти якраз обговорювали прогалини у процедурах МКС.

Цікавим прикладом для розгляду є також фраза “what is at stake here”. Кембриджський словник позначає фразу “at stake” як ідіому, в перекладі вона звучить як “на кону” або “під загрозою”. Перекладач вирішив уточнити контекст опустивши оригінальне значення ідіоми та замінивши її на вираз “йдеться про порушення ключового правопорядку світу”, уточнюючи таким чином, що мова йде про збройну агресію Російської Федерації проти України.

Така сама логіка щодо трансформації була застосована до фрази “to make friends”. Перекладач охарактеризувала фразу цілим реченням “якщо ви можете зі своїми друзями говорити”. Заміна вдала, оскільки мова йшла про комунікацію з партнерами на міжнародній арені.

Трансформація виразу “to be under illusion” носить скоріше граматичний характер, аніж лексичний, оскільки перекладач змінила інфінітивну конструкцію на наказовий спосіб у другій особі множини – “не обманюйтеся”. Це не спотворило зміст речення, але надало йому більшого емоційного забарвлення, оскільки, судячи з інтонації перекладача, речення було окличним. Проте за класифікацією прийомів відтворення фразеології, який ми взяли за основу, тут мова йде про підвид описового перекладу ФО, лексичний переклад.

Ще одним прикладом описового перекладу, що супроводжується низкою трансформацій, як граматичних, так і лексичних, був переклад фрази “how things can be put right”, що було відтворено у формі “як притягти злочинців до відповідальності”. Варто зазначити, що багато речень в оригіналі звучали досить

узагальнено. Перекладачі ж уточнювали речення, оскільки з контексту було зрозуміло, що всі загальні фрази стосувалися дій України.

Далі я б хотіла розглянути фразеологізми та ідіоми, для яких перекладачі підібрали фразеологічні еквіваленти.

Так, наприклад, для фраз “how the story will end”, “knocking at the door of ICC”, “starting point”, “dead simple” та “rewriting of history” були підібрані повні еквіваленти, або застосовано калькування, оскільки вони не складні для розуміння та відтворення. Відповідно, еквіваленти наступні: “як закінчиться ця історія”, “стукають у двері Міжнародного Кримінального Суду”, “початкові моменти”, “абсолютно проста” та “переписування історії”. Варто зауважити, що вираз “starting point” був вжитий двічі у різних смислових значеннях, тому для даної фрази є ще один відповідник “вихідна точка”, що є повним еквівалентом, який не спотворює контекст речення.

Фразеологічний вираз “to take a bite” у фразі “Canada takes a bite of Alaska” також був перекладений описово, але зі вставною фразою від перекладача – “Канада, уявімо собі, забирає частину Аляски”.

Труднощі з перекладом викликав наступний ідіоматичний вираз “Global South”. Перекладачі не зрозуміли до кінця значення цього виразу, а тому вирішили надати прямий відповідник з приставкою “так званий”. Переклад був наступний: “так званий “Глобальний Південь”. Мались на увазі держави, які також прийнято називати країнами третього світу. Однак новий термін, “Глобальний Південь”, є калькованим запозиченням з англійської, тому фактично тут застосовано метод прямого відповідника.

Частковий еквівалент було підібрано для такого фразеологічного виразу як “we are not seeing the dawn and it’s the darkest”. Звірившись із Кембриджським словником, бачимо, що мовець змінив фразеологізм “the darkest hour is just before the dawn”, що означає “найтемніша ніч перед світанком”. В даному реченні перекладач відтворив фразеологізм лише окремі складові компоненти фразеологізму та застосував описовий переклад: “ми говоримо про часи, коли буде більше надії, тому що це такий найтемніший період”.

Інший цікавий приклад для аналізу – “original sin”. Перекладач інтерпретував даний фразеологізм як “це був так би первинний гріх”. Цей фразеологізм біблійного походження має прямий відповідник в українській мові, у якого дещо інша форма. Словник подає варіант перекладу “первородний гріх”.

Помітно, що в ситуації непевності синхронні перекладачі проаналізованої панельної дискусії на конференції додають вставні слова та конструкції або допускають слова-паразити на зразок “так би”. Це може бути водночас і несвідомою дією, оскільки їм важко зорієнтуватися одразу, і певним сигналом до аудиторії, що вказує на переносність значення та образність наступних виразів.

Вираз “the best model on the table” був також перекладений описово, з втратою образності: “найкраща модель, яку ми можемо розглядати”.

Приєм калькування з додатковими трансформаціями перекладач використав, інтерпретувавши вираз “rising to the challenge” - “[Україна] встала перед цим викликом”. З точки зору трансформацій, можемо тут говорити про граматичну заміну форму дієслова.

Ідіоматичний вираз “to stamp out the plague of impunity” також викликав труднощі з інтерпретацією, тому відтворений у перекладі лише частково. Слово “plague” випущено з контексту, тому перекладений вираз виглядає наступним чином: “хочемо припинити цю безпокарність”. По-перше, вдалішим варіантом перекладу було б надати прямий відповідник “викорінити цю чуму безкарності”, по-друге, перекладач неправильно вжила слово “безкарність”.

Фразеологічний вираз “to come to light”, згідно контексту, стосувався проблеми, яка нарешті стала помітною та очевидною для багатьох. Перекладач надала наступний варіант перекладу – “зяюче провалля”, більш того, зробила це усвідомлено, вказуючи на очевидність та критичність питання. Відбулася гіперболізація виразу у мові перекладу, однак це також не спотворило зміст всього речення.

Фразеологізм у реченні “to open the floodgates” був вжитий разом з фразеологізмом “original sin” в одному реченні, а тому повний його переклад наступний: “це був так би первинний гріх, який відкрив ворота для інших

численних злочинів”. “Відкрив ворота” – прийом калькування, оскільки це вимагає найменших зусиль для інтерпретації під час синхронного перекладу. Словниковий відповідник ФО “to open floodgates” – “відкрити шлях”.

Невірні переклади фразеологізмів також присутні. До прикладу, фразеологізми у виразі “lead those guilty down an unpleasant path from their warm office chairs to cold tribunal docks” можна було перекласти дослівно або описово, з частковим використанням фразеологічних відповідників, однак перекладач вирішив відтворити цей фрагмент речення описово, занадто генералізувавши його і надавши наступний варіант перекладу: “для того, щоб покарати вище керівництво Росії, яке винне в агресії, ми повинні створити спеціальний міжнародний трибунал”. Усі ідіоматичні вирази опущені, емоційність речення втрачена, при цьому не застосований жоден з прийомів перекладу фразеологізмів, як-от калька чи використання повних чи часткових еквівалентів.

Ще один приклад не зовсім точного описового перекладу бачимо, коли фразу “stand on surer more visible and secure ground” перекладач інтерпретувала як “[міжнародні процедури вважаються] більш безпечними, більш добре забезпеченими”, випустивши та замінивши частину оригіналу.

Помилка допущена у перекладі фрази “the bad guy’s gateway, walkaway”, яку перекладач інтерпретує як “справедливість не була встановлена”, спираючись на загальний контекст та вдаючись до значної генералізації.

Далі розглянемо фразеологізми, які були випущені з речень та не перекладені. Серед таких є доволі цікаві, які, однак, лише додають забарвленості лексиці, проте не є критичними для розуміння сказаного. Наприклад, ідіоматичний вираз “mother of all crimes” міг бути або переданий частково, тобто “витоки усіх злочинів”, або з допомогою описового перекладу.

Вираз “elephant in the room” стосувався невирішеного питання, яке дуже заважало рухатися далі. Був випущений з контексту через те, що перекладач одразу зорієнтувався в причині його використання мовцем. Така сама ситуація з фразеологізмом “Iron curtain”. Хоча, перш за все, це термін, в даному випадку був ужитий суто для опису поточного стану Росії на міжнародній арені.

Наступним проаналізованим джерелом також була конференція про трибунал, воєнні злочини та геноцид [17, 3]. Загалом, перекладачами були застосовані основні методи перекладу фразеологізмів, однак є неточності, які ми розглянемо нижче.

Починаючи з вдалих рішень, хочу звернути увагу на ідіоматичний вираз “at the end of the day”, який був інтерпретований як “зрештою”. Доречне рішення вдатись до лексичного перекладу дозволило перекладачу передати ідіому без втрати семантики та зекономити час.

ФО “to bring to justice” перекладач інтерпретував як “притягти до відповідальності”, що також є вдалим рішенням. Запропонований варіант можна вважати повним еквівалентом.

Із виразом “to go too far” виникли певні труднощі. Спікер говорив про умовний розвиток подій, тому буквально значення цього виразу – “заходячи наперед”, в той час як перекладач відтворив його наступною фразою: “тут, насправді, дуже умовна штука”. Вживання просторічного слова “штука” може бути недоречним в формальній дискусії за участі колишніх глав держав. Однак перекладачу вдалося передати основний зміст повідомлення мовця в ширшому контексті.

Серед гарних варіантів повних еквівалентів можна виділити наступні ФО: “to go down both roads” – “іти по обидвох напрямках”, “person in power are still in power” – “доки ці люди при владі залишаються”, “to bring to the logical end” – “довести справу до логічного кінця”, “to go on the other track” – “обирати інший шлях” та “with all due respect” – “з усією повагою”.

Модифіковані еквіваленти були запропоновані для наступних ідіоматичних виразів, таких як: “to leave an open door” – “залишати невеличкі двері”, хоча правильніше було сказати “залишати відкритими двері”. “First step” у перекладі звучав як “перш за все”, однак тут можна було вжити повний еквівалент “перший крок” і це б не спотворило зміст, бо йшлося про перелік дій, які потрібно виконати для досягнення певного результату.

У ФО “last word” використано описовий переклад з граматичною заміною

прикметника “останній” на дієслово “дати” – “дати слово” – і це логічно обумовлена трансформація, адже це був заключний коментар одного зі спікерів.

В ідіомі “big player” перекладач посилив значення, переклавши її як “потужні гравці”, що допустимо, говорячи про держави, які мають авторитет на міжнародній арені. Однак перекладач дуже узагальнив ідіому “political weight”, використавши методику описового перекладу – “тими державами, які однаково ставляться до цього, або подібно ставляться до цього”, проте зміст речення зберіг.

Наступний фразеологізм “to call criminals criminals” є okazionalnoю модифікацією виразу “to call a spade a spade”. Він був перекладений з додаванням власної інтерпретації виходячи з контексту розмови – “назвати міжнародних злочинців міжнародними злочинцями”.

У виразі “it is as clear as day” ідіома “as clear as day” була перекладена буквально – “ясно як день”, що є калькою з російської мови і не підходило до стилю мовлення. Доречніше було застосувати описовий переклад, переклавши ідіому як “цілком зрозуміло”.

Під час перекладу питань, які ставились українською мовою, здійснювався їх переклад англійською. Тут можемо розглянути кілька вдало відтворених фразеологізмів та ідіоматичних виразів. Наприклад, український фразеологізм “називати речі своїми іменами” був перекладений прямим відповідником “to call a spade a spade”. А слово “питання” перекладач обіграла як “matter on our plate”. Варто зазначити, що у перекладі були використані два вирази з англійським словом “matter”. Друге слово – “сьогодні” – перекладач якраз відтворила як “as matters stand”.

Під час перекладу цієї конференції випущених фразеологізмів та ідіом практично не було, що говорить про професіоналізм перекладачів, швидку реакцію та здатність підібрати еквівалент чи застосувати іншу техніку перекладу ФО для збереження повного змісту повідомлення.

2.3. Адекватний переклад фразеологізмів у політичних промовах

У цьому підрозділі я проаналізувала політичні промови Ліз Трасс та Бориса Джонсона. Промова Ліз Трасс приурочена до пасхальних свят [24, 10], в той час як промова Джонсона – прощальна [4, 1]. Ліз Трасс виголошувала промову в квітні минулого року, одна з її тем – війна в Україні. Мова насичена фразеологізмами та ідіоматичними виразами, оскільки має на меті закликати всіх партнерів об'єднатися проти держави-терориста Росії.

Наприклад, фразеологізм “the fate of Ukraine hangs in the balance” на українську переклали прямим відповідником “доля України висить на волосині”, що повністю описувало тодішнє становище країни. Ще кілька вдалих повних еквівалентів для інших ідіом: “once and for all” – “раз і назавжди”, “to weather the storm” – “подолати бурю”, “all for one and one for all” – “один за всіх і всі за одного”, “applying the necessary carrots and sticks” – “застосовувати батіг та пряник”. Щоправда, в останньому виразі перекладач змінив форму множини та однину через відповідний еквівалент в українській мові, тобто не відтворив незначну оказіональну модифікацію, застосовану в мові оригіналу. Ідіома “long haul” була перекладена з допомогою часткового еквівалента “затяжна боротьба”.

У реченні “*The economic and security structures that were developed after the Second World War and the Cold War have been **bent out of shape** so far, they have enabled rather than contained aggression*” ідіому “bent out of shape” переклали як “здутися”, хоча першочергове її значення “розізлитися” або “засмутитися”. Бачимо, що в даному реченні застосований лексичний метод перекладу, що не спотворює зміст речення, бо сама ідіома в оригінальному реченні не вживається з першочерговим значенням.

Ще один приклад лексичного перекладу у реченні: “*During the UK’s Presidency last year I was pleased to **bring** friends like Australia, Korea, India, South Africa and ASEAN to the table*”. Ідіома “to bring to the table” має значення “розглянути щось важливе”, в той час як контекст вимагав відповідника “залучити”, що і було застосовано перекладачем. Такий самий принцип

застосували до ФО у реченні “*And they **had their eye on their global reputation***” переклавши ідіому як “*стежити*”.

Слід звернути увагу на такий ідіоматичний вираз як “*playing by the rules*”. В оригінальному тексті його вжито двічі, але перекладений він у дещо різний спосіб, з використанням граматичної трансформації. Так, наприклад, в реченні “*But free trade must be fair – and that means **playing by the rules***” фразеологізм “*playing by the rules*” перекладений з допомогою дієслова: “*Але вільна торгівля має бути справедливою – це означає **грати за правилами***”. У другому реченні “*Access to the global economy must depend on **playing by the rules***” той самий фразеологізм вже перекладений з використанням іменника – “*Доступ до глобальної економіки має залежати від **гри за правилами***”. В першу чергу це залежить від того, яка частина мови стоїть поруч з ідіомою і що вона від себе вимагає. Так, після фрази “*depend on*” в основному ставлять або іменник, або герундій через прийменник “*on*”. В той час як слово “*means*” може потребувати як іменника, так і дієслова, тому вибір треба робити, опираючись на контекст речення.

У реченні “*In a world where malign actors are trying to undermine multilateral institutions, we know that bilateral and plurilateral groups will **play a greater role***” перекладач використав прямий еквівалент “*відіграватимуть все більшу роль*”. Рішення виглядає тут доречним, однак альтернативою міг би бути лексичний переклад зі словами суто українського походження, наприклад “*вагоміший*”, “*значущий*” або “*більш значущий*” задля уникнення сумнівів щодо використання русизму (“*зіграти роль*”).

У наступному реченні застосовано описовий переклад. “*And, **when the guns finally fall silent in Ukraine, it means making sure Kyiv has the resources it needs to maintain security, deter further attacks, and rebuild***”. – “*І коли в Україні **нарешилі припинять стріляти, потрібно подбати, щоб Київ мав ресурси, необхідні для підтримки безпеки, стримування подальших атак і відновлення***”. Альтернативним варіантом міг би бути український еквівалент “*коли замовкнуть гармати*”.

В промові Бориса Джонсона було виявлено лише дві ідіоматичні фрази, для аналізу. Перша у реченні “*But as we’ve seen at Westminster the herd instinct is powerful: when the herd moves, it moves*”. І хоча в англomовних словниках не вказується, що це ідіома, переклад на українську є калькою з російської мови від фрази “*стадный инстинкт*”. Правильніше було змінити структуру речення, застосувавши український варіант виразу “стадна поведінка”. Інший приклад буквализму в перекладі на українську у фразі “our future together is golden” – “наше спільне майбутнє – золоте”. Вважаю цей метод не дуже вдалим, оскільки виглядає вираз штучно. Варто було б змінити метод перекладу на описовий або лексичний.

Отже, можна сказати, що в письмових перекладах політичних промов було знайдено набагато більше повних та часткових еквівалентів, ніж під час синхронного перекладу, оскільки переклад повинен якнайточніше передавати смислове значення повідомлення. Частими були випадки вживання граматичних трансформацій через відмінності у мовах оригіналу та перекладу. Описовий та лексичний методи під час письмового перекладу були застосовані найменше, на відміну від синхрону, оскільки часу на пошук відповідників було значно більше, що також вплинуло на якість перекладу.

2.4. Фразеологізми в аналітичних статтях політичного дискурсу

Перша вибрана для аналізу стаття стосується прогнозування наслідків укріплення влади Сі Цзіньпіна [34, 14]. У тексті перекладу використано досить багато часткових еквівалентів, максимально наближена та збережена синтаксична структура висловів, є випадки лексичного та буквального типів перекладу, а також опущення.

Традиційно почнемо з вдалих варіантів перекладу, тобто прямих відповідників. Серед них у реченні: “*He is seen in certain circles as a more liberal figure who's prepared to bend the rules*” – “У певних колах його вважають більш ліберальною фігурою, яка готова **порушити правила**”. Як зазначає

Кембриджський словник, ідіома “to bend the rules” означає “порушити правило без серйозних наслідків”, тому еквівалент підбраний вірно. Наступний вираз у реченні: “*If the way of Mr Xi is all it's cracked up to be, China should be firing on all cylinders soon now that all impediments to the leader's will have been removed*”. В українському перекладі подається варіант “**працювати на всі оберти**”. І хоча словники не вважають цей вислів фразеологізмом, його можна розглядати як повний еквівалент англomовної ідіоми.

Серед часткових еквівалентів можна виділити наступні випадки. Ідіоматичний вираз “to place himself at the core” українською звучить як “поставити себе в основу”, оскільки вживання основного значення слова “core” – “ядро” – є неправильним та спотворює зміст речення. А вираз “meteoric rise” перекладач охарактеризував як “стрімке зростання”, замість “швидкого” або, тим паче, буквального “метеоритного”. Вираз “fall into the same camp” був перекладений як “потраплять в один табір”, що також більше підходить за контекстом.

Детально варто розглянути наступне речення: “*After missing out on **the top job**, he was soon being constrained as premier under Mr Xi who was running the place with a reach not seen since Mao Zedong, the founder of the People's Republic of China*”. Український переклад дає наступний варіант інтерпретації ФО “top job”: “*Після того, як він не потрапив на **головну посаду**, він став прем'єр-міністром під керівництвом Сі, влада якого поширилася до масштабів, небачених з часів Мао Цзедуна, засновника Китайської Народної Республіки*”. Тут бачимо використання описового перекладу, який, однак, не розкриває повністю всіх конотацій. З огляду на контекст, доцільніше не змінювати синтаксичну структуру речення для того, щоб вжити словосполучення “найвища посада”, оскільки слово “top” пов’язують з вершиною чогось.

Інший приклад: “*Well, for one, **his past paints a different picture***”. В даному випадку слово “paints” перекладач замінив на “показує”: “*Утім, його минуле **показує іншу картину***”. Таким чином мова йде про прийом калькування у поєднанні з лексичною трансформацією.

Далі розглянемо випадки лексичного перекладу. До прикладу, у реченні “*Then, at the end, a new premier, almost certainly Li Qiang, will **occupy the limelight***” видозмінений ідіоматичний вираз “to steal the limelight” переклали одним словом “замінить”. Тобто, усе речення виглядає наступним чином: “...але зрештою його **замінить** новий прем'єр. Майже напевно ним стане Лі Цян”.

Той самий прийом застосований і в реченні “*On the one hand this might mean Xi can really **get things done** with his new leadership but, on the other, there is a danger of him **being stuck in an echo chamber***”. В даному реченні бачимо одразу дві ФО. До першої застосований лексичний метод перекладу – “впоратися”, а до другого – буквальний переклад “застрягне в ехокамері”.

Випадок антонімічного перекладу зустрівся вперше за весь час аналізу джерел. У реченні “*Towards the end of the city-wide shut down **people had had enough***” виділене словосполучення передали як “До кінця карантину люди **не витримали**”.

Описовий та лексичний типи перекладу були використані у наступному реченні: “*Whether this was because Mr Hu was ill or he was causing trouble after his people had been overlooked for promotion, this still unexplained event **brought the curtains down on a previous era in front of the world's cameras***”. Вираз “brought the curtains down” перекладач вирішив не включати у переклад українською, натомість, замінив усе на одне слово “нез’ясований”, а наступну фразу взагалі описав як “решта світу”. Це не вплинуло на зміст повідомлення, але значно генералізувало контекст та позбавило його акценту невирішеності питання.

Інший випадок описового перекладу у реченні: “*Yet, it's unclear whether he will now be an empowered **rule bender** not afraid to do what has to be done...*”. – “Однак тепер незрозуміло, чи буде він і **надалі сміливо робити те, що потрібно зробити...**”. Описовий переклад був застосований, очевидно, через відсутність еквіваленту в українській мові, а також через те, що даний вираз можна віднести до іменної групи. “Rule bender” – “той, хто керує правилами”. Таке пояснення не підходило до суті повідомлення, тому генералізація контексту дозволила уникнути змістової помилки у реченні.

Наступною для аналізу була обрана стаття про участь Великої Британії у війні в Іраці [20, 2].

Одразу хочеться звернути увагу на фразеологізм “get your ducks in a row”, який українською був перекладений як “добре підготуватися”. Це – описове значення фразеологізму, хоча в українській мові можна підібрати повний еквівалент цієї ідіоми, як-от “тримати порох сухим”. Вибір перекладача не спотворив і навіть не спростив контекст повідомлення, однак для більш точного перекладу можна було використати прямий відповідник.

Також цікава для аналізу ідіома “a clean bill of health”. Український варіант перекладу – “отримати позитивну оцінку”. Незважаючи на те, що цей переклад є описовим, його можна назвати вдалим, оскільки такий варіант відповідає змісту повідомлення і не спотворює його.

У реченні “*The failure to find a “smoking gun” would not stop war in March 2003*”, в українському перекладі – “*Неспроможність знайти **неспростовні докази** не зупинила війну в березні 2003 року*”. Фразеологізм “smoking gun” переклали також описово, фразою “*неспростовні докази*”, що є почасти вірним рішенням. Однак також можна було використати варіант “достовірні докази”, адже цей вираз є стилістично нейтральним.

Ідіоматичний вираз у реченні “*WMD was **the only peg they could hang the legality on***” українською переклали як “*ЗМЗ (зброя масового знищення) була **єдиною зачіпкою, якою вони могли це виправдати***”. Тут також спостерігаємо описовий переклад. Оскільки англomовні словники не подають цей вираз як чистий фразеологізм, тут ця методика є доречною.

Ще один приклад з українським перекладом: “*The public at the time never learned that as war approached, with sources failing to deliver and inspectors **drawing a blank***”. – “*Громадськість тоді так і не дізналася про всі занепокоєння, які були у влади перед початком війни*”. Англomовна ідіома, яка має значення “не отримати відповіді або результат”, була випущена з перекладу як і частина речення. Можна пояснити це тим, що перекладач хотів уникнути повторення тих самих слів, які були на початку речення. До того ж, автор статті двічі вжив

фразеологізм у різних часах: *“Hans Blix, who led UN chemical and biological inspections, tells the BBC that until the start of 2003, he had believed there were weapons, but began to doubt their existence after the tip-offs drew a blank”*. В другому випадку спостерігаємо застосування лексичного перекладу: *“Ганс Блікс, який очолював хімічні та біологічні інспекції ООН, розповів BBC, що до початку 2003 року він вважав, що зброя є, але почав сумніватися в її існуванні після того, як інформація про її наявність не підтверджувалася”*.

Ще один приклад лексичного перекладу можна побачити у фразі *“burn notice”*. В українському варіанті він звучить як “застереження”, хоча крім цього також означає “чорна мітка”. У реченні говорилося про заяви, які виявилися недостовірними, тому цей переклад можна вважати неправильним, про будь-які застереження мови не було.

Наостанок розглянемо ще один приклад перекладу за допомогою фразеологічного еквівалента: *“My future is in your hands,” Mr Blair said, half-jestingly, to Sir Richard in January 2003, as the pressure was growing to find proof of WMDs”*. – *“Моє майбутнє у ваших руках”, - напівжартома сказав Тоні Блер серу Річарду в січні 2003 року, коли тиск щодо пошуку доказів ЗМЗ зростає”*.

Проаналізувавши текстовий матеріал, можна зробити висновок, що підбір методів перекладу фразеологізмів дуже відрізняється і це залежить від декількох факторів: теми статті та її стилістики, подачі матеріалу автором та бачення цієї інформації перекладачем. Не в кожному перекладі буде доречним вживання повного чи часткового еквіваленту, а у деяких випадках опущення ФО може виявитися найкращим рішенням. Загалом стиль матеріалів BBC характеризується невеликою кількістю образних виразів, зокрема і фразеологізмів. У перекладі, який виконувала українська служба BBC, спостерігається тенденція до ще більшої дефразеологізації.

Висновки до другого розділу

У другому розділі був проаналізований переклад фразеологізмів у текстах політичного дискурсу, а саме: у синхронному перекладі, у письмовому перекладі політичних промов та в перекладі аналітичних статей з англійської мови українською.

Під час синхронного перекладу фразеологізмів були виявлені наступні особливості: через брак часу перекладачі не завжди здатні надати повний або навіть частковий еквівалент ФО, тому послуговуються методами лексичного, описового перекладу та мовної компресії. Використовують також прийом калькування, однак іноді це може дещо викривити суть повідомлення. Частими під час синхрону є випадки випущення фразеологізмів, а іноді змістових і граматичних помилок. Також помічено, що під час перекладу запитань із залу з української на англійську перекладач використовувала більше ідіоматичних виразів, ніж при перекладі з англійської на українську, який був основним напрямком у проаналізованих записах.

У письмових перекладах політичних промов серед домінантних методів перекладу були прямі та часткові відповідники, трохи рідше використовувався лексичний переклад. Однак також були присутні граматично змінені фразеологізми через вживання їх у різних контекстах та з різними частинами мови. Окрім цього, перекладач неодноразово застосовував буквальний переклад та калькування, що, частіше за все, було не дуже вдалим рішенням через спотворення змісту тексту.

В аналітичних статтях одразу декілька прийомів стали основними для перекладу фразеологічних одиниць, а саме повні еквіваленти, часткові еквіваленти та описовий переклад. Останній метод часто застосовувався для узагальнення контексту без втрати змісту, однак не завжди був логічно обумовлений. Лексичний та буквальний типи перекладу були застосовані менше, оскільки не було нагальної потреби скорочувати та генералізувати фразеологізм. В одній зі статей був зафіксований антонімічний тип перекладу, який позитивно вплинув на контекст речення.

Загалом, основні методи, описані у теоретичному розділі,

використовуються на практиці перекладачами, однак пріоритетність методик залежить від багатьох чинників, загальних та ситуативних, зокрема: виду перекладу (синхронний, послідовний чи письмовий), піджанру політичного дискурсу, тематики, стилю спілкування між кількома людьми або стилю одного мовця, обізнаності перекладача у лексичних варіаціях фразеологізмів мови оригіналу та перекладу, спорідненостей та розбіжностей у мовних картинах світу двох народів.

РОЗДІЛ 3. ФРАЗЕОЛОГІЯ В ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОГО НАПРЯМКУ

3.1. Політичний дискурс у перекладі англійською мовою

Донедавна український політичний дискурс зводився до декількох основних тем, серед них розвиток державності, боротьба з корупцією та зовнішньополітичні зв'язки, а саме євроатлантична інтеграція. З початком повномасштабного російського вторгнення до України прикута увага усіх світових медіа. Війна стала об'єктом обговорень в контексті політики, зовнішні зв'язки з іншими державами стали міцніші, що підтверджується численними візитами представників різних країн, гуманітарною, військовою та фінансовою допомогою.

Політична арена грає велику роль у житті суспільства, тому стає предметом дослідження представників різних наукових напрямів: перекладачів, лінгвістів, соціологів, психологів, дослідників масових комунікацій. В даний час особливого значення набуває переклад суспільно-політичних текстів, в якому основна увага приділяється пропаганді та ідеології реципієнта. Щорічно публікується низка суспільно-політичних текстів, орієнтованих на іншомовну аудиторію, яка є досить великою і постійно збільшується зі зростанням міжнародних відносин. До таких текстів належать виступи державних, партійних та громадських діячів, випущені міжнародними, урядовими та громадськими організаціями. Засоби масової інформації з часом удосконалюються, зростає їхня роль у житті та функціонуванні сучасного суспільства.

В цьому контексті зросла роль перекладача як посередника між представниками української центральної й місцевої влади та представниками Євросоюзу, а також інших держав. Саме тому переклад політичного дискурсу набув особливої популярності протягом останніх півтора року.

Для аналізу перекладу з української мови англійською в дослідженні представлені різні матеріали: промови президента України Володимира

Зеленського, статті з сайту новин “Українська Правда”, відеоматеріал з синхронним перекладом та субтитрами, а також переклади інтерв’ю з представниками влади.

Промови президента Володимира Зеленського мають яскравий характер та своєрідну стилістику, яка неминуче справляє позитивне враження на адресата. Для його промов також характерне використання різноманітних стилістичних засобів, зокрема, метафор, уособлень, епітетів та фразеологізмів. На офіційному сайті президента разом з україномовною версією тексту надається переклад на англійську, де доволі часто простежується буквальний або дослівний переклад. І хоча дослівний переклад може викликати непорозуміння в іншомовній аудиторії, оскільки він порушує головне правило перекладу – перекладене висловлювання повинно мати такий же вплив на іншомовного адресата, як і вихідний текст. Очевидно, що метою таких перекладацьких рішень є повне збереження смислового значення послання президента. Спотворення змісту через різноманітні трансформації може викликати не ту реакцію в західній публіки, на яку розраховував промовець. В основі політичного дискурсу лежить поняття цінності, яке має бути відтворене в перекладних політичних текстах з урахуванням ціннісної ієрархії різних культур.

В перекладі статей зі ЗМІ також спостерігаються випадки буквалізму, хоча фразеологічні вирази є більш узагальненими, тобто відомими для перекладача, а отже не викликають труднощів під час інтерпретації. Найбільш складними для відтворення є так звані неофразеологізми, які часто зустрічаються у виступах українських політиків під час дебатів, виборчих кампаній чи навіть на засіданнях парламенту. Проблематика перекладу таких виступів полягає в тому, що багато політиків виголошують фрази, які згодом стають крилатими, а відтак формують неофразеологізм. Явище неофразеологізму ще не до кінця сформоване й досліджене, в українській мові це питання розглядала С. Романюк [45], яка, посилаючись на іншу дослідницю Л. Пашинську [42], виокремила кілька характеристик, притаманних саме цій лексичній одиниці. Серед ознак варто виділити одну: “...Тенденція до мовної економії, що виявляється в прагненні

мовців до вибору найефективніших комунікативних засобів, фіксації за допомогою відтворюваних та компактних мовних одиниць соціального досвіду носіїв мови” [45, с. 252].

Можна зазначити, що так звані неофразеологізми в субтитрах до аудіовізуальних матеріалів найчастіше були відтворені з допомогою описового перекладу, адже повних чи часткових еквівалентів на позначення ФО просто не існує в англійській мові через їхню новизну.

Втім, цих специфічних фразеологізмів не вдається уникнути під час перекладу інтерв'ю, адже людина формує відповідь на питання тут і зараз, тому вживання фразеологічних та ідіоматичних виразів повинно відобразитись і в перекладі, хоч і у зміненій формі.

Як зазначає Каліщук Д. [20], виступи деяких політиків дуже наочні, сповнені метафор і порівнянь. Авторитет лідера залежить від ефективності мови, яка використовується в політичному дискурсі. Дуже важливо, щоб політик вмів яскраво описати ситуацію, акцентуючи важливі моменти, оскільки емоційна інформація легше сприймається і запам'ятовується аудиторією більш природно. Саме тому на поміч приходять фразеологізми та неологізми, які політики доволі часто придумують самостійно і спонтанно.

В наступних підрозділах будуть проаналізовані та систематизовані методи, що використані для перекладу ФО з української мови на англійську у різних текстах політичного дискурсу, що дозволить зрозуміти та співставити способи відтворення фразеологізмів з англійської на українську та визначити ступені пріоритетності використання тих чи інших засобів.

3.2. Відтворення фразеологізмів у політичних промовах

Як зазначалося у підрозділі 3.1, промови президента України Володимира Зеленського насичені різними художніми засобами, зокрема фразеологічними та ідіоматичними виразами [8, 15; 13, 27]. Серед них є доволі цікаві приклади.

У реченні: *“Ми не підняли білий прапор, а стали боронити синьо-*

жовтий” слово “синьо-жовтий” замінює слово “Україна”. У вислові простежується цілий асоціативний ряд: *синьо-жовтий – прапор – Україна – держава – незалежність*. Таким чином формується гра слів, фразеологізм “підняти білий прапор” поєднується в реченні з кольорами державного прапора. Цю особливість перекладач не мав права не зберегти, тому застосував дослівний переклад, щоб західна аудиторія швидко провела паралелі між кольорами та національним прапором України: “*We did not raise the white flag, and began to defend the blue and yellow*”.

Переклад за допомогою часткового еквівалента застосували при відтворенні речення “*Всі побачили справжнє нутро нашого ворога*” – “*Everyone saw the true nature of our enemy*”. Слово “nature” в даному контексті висвітлює суть загарбників, їхню внутрішню “природу”, тому слово ніяк не спотворює зміст речення.

Буквальний переклад був застосований в низці випадків. У деяких випадках він призводить до фразеологізації. До прикладу: “*Ми прокинулися рано й відтоді не засинаємо*” – “*We woke up early and haven't fallen asleep since*”. Тут вільне словосполучення “й відтоді не засинаємо” перекладено фразеологічним сполученням “fall asleep”, хоча воно є ФО за суто формальними ознаками, яскравої образності не має.

У наступному випадку також відбувається фразеологізація, тобто ФО з’являється в англійському перекладі там, де її не було в українському оригіналі: “*Ми не розгубилися*” – “*We did not lose our grip*”.

Проаналізувавши низку промов Володимира Зеленського з точки зору перекладу, можна дійти висновку, що часто перекладач приймав рішення уникати повних еквівалентів та послуговуватися більше лексичним перекладом та калькуванням для максимально наближеної передачі змісту промов: “*Весь світ чітко усвідомив, що насправді означає «руській мір»*” – “*The whole world clearly realized what the Russian world really means*”. Неофразеологізм “руській мір”, що утворився за історії сучасної України під впливом політичних подій, пішов з російської мови та широко відомий українській аудиторії. Тут для

перекладача постала проблема: відтворити вираз з допомогою описового перекладу було б недоречно з огляду на стилістику промов президента. Жодного еквіваленту на позначення ідіоми в англійській мові не існує. Тому єдиний вихід – калькування з української. Варто зазначити, що навіть в оригінальному тексті вираз вжито на російський манер. Той самий спосіб застосований і до неофразеологізму “жести доброї волі”. Цей вислів з’явився ще пізніше – безпосередньо під час війни і знову з подачі російської сторони, однак швидко став крилатим серед українців, характеризуючи поразку російських військових та відступ з позицій.

Повний еквівалент фразеологізму спостерігається у реченні “*Усі, хто б’є окупантів вогнем і мечем міжнародного права, домагається нових санкцій, визнання держави-терориста державою-терористом*” – “*All those who are fighting the occupiers with fire and sword of international law, achieving new sanctions and recognition of the terrorist state as a terrorist state*”.

У реченні: “*Ми не зітремо їхні імена ні з телефонної, ні з власної пам’яті*” перекладач застосував прямий відповідник до виразу “стерти з пам’яті”. Це дозволило зберегти і гру слів, яка полягає в тому, що дієслово “стерти”, яке є частиною ФО також стосується і пам’яті телефону – “*We will not erase their names from the phone or from our own memory*”.

Серед особливостей промов Володимира Зеленського є повторюваність одного слова в кількох реченнях для посилення ефекту та значення цього самого слова. Повторення у тексті ведуть до кульмінації та основної думки. В наступному прикладі можна спостерігати часткову втрату символізму та підсилювального ефекту через невдалу перекладацьку інтерпретацію. “*Це був рік стійкості. Рік небайдужості. Рік мужності. Рік болю. Рік надії. Рік витримки. Рік єдності. Рік незламності. Лютий рік незламності*”. – “*It was a year of resilience. A year of care. A year of bravery. A year of pain. A year of hope. A year of endurance. A year of unity. The year of invincibility. The furious year of invincibility*”. В оригінальному реченні дві останні фрази, одна з яких – “рік незламності” – є неофразеологізмом, мають для українців сакральне значення.

“Рік незламності. Лютий рік незламності” уособлюють одразу дві важливі події. Перша – держава вистояла рік спротиву збройній агресії. Друга – для багатьох українців новий рік настав саме у лютому, коли розпочалася повномасштабна війна. В англійському перекладі ж втрачене конотативне значення слова “лютий”, натомість висвітлене тільки денотативне. Щодо доцільності вважати вислів “рік незламності” неофразеологізмом, варто звернути увагу на інші вирази. До прикладу, коли в Україні через масові ракетні атаки були масштабні перебої зі світлом, з’явився вираз “пункт незламності”. Насправді, це позначення пунктів обігріву по всій країні, де можна підзарядити пристрої та де є інтернет. Слово “незламність” носить тут символічне й метафоричне значення. Проте західний читач не завжди повністю обізнаний у ситуації в Україні, а тому може неправильно протрактувати вираз, оскільки основне значення слова “незламність” – непокора, стійкість. Через це може виникнути асоціація з пунктами спротиву, що не відповідає дійсності. При цьому, Л. Пашинська в ознаках неофразеологізму наводить наступну: “Потреба створення негативної або позитивної оцінності описуваного явища, а також стилістичне завдання” [42, с. 252]. Таку характеристику можна застосувати і до виразу “рік незламності” .

У промові Петра Порошенка перед Парламентом Канади, можна виокремити два схожі фразеологізми: “*Протягом більше двох десятиліть ми з гордістю заявляли, що Україна отримала незалежність не проливши жодної краплі крові. Сьогодні Україна проливає кров за свою незалежність і територіальну цілісність*”. ФО “не проливши жодної краплі крові” та “проливає кров” пов’язані з боротьбою нашої держави, в англійському перекладі вирішили передати буквальне значення виразів, використовуючи в обох інтерпретаціях слово “blood”. Тобто: “*For more than two decades we proudly stated that Ukraine gained its independence without shedding a single drop of blood. Today Ukraine is bleeding for its independence and territorial integrity*” [5, 16].

Отже, проаналізувавши промови, можна зробити висновок, що переклад фразеологізмів та ідіоматичних виразів часто відбувається з використанням як методів калькування, так і повних та часткових еквівалентів. В проаналізованих

текстах це дозволило успішно перекладати навіть гру слів, засновану на фразеологізмах.

3.3. Відтворення фразеологізмів в англomовних субтитрах

Для аналізу відеоматеріалів були використані виступи українських політиків. Мовлення багатьох з них є дуже насиченим, промовці яскраво описують ситуацію задля донесення інформації до адресатів. Політики навмисно використовують емоційно забарвлену лексику для того, щоб бути ближче до народу й дати розуміння того, що вони на боці простих людей. Однак саме у виступах політиків з'являється найбільше неофразеологізмів, які важко дослівно передати англійською мовою, адже відповідників до них просто немає. Як зазначає С. Романюк, яка в свою чергу посилається на Л. Пашинську, одна з виділених нею ознак неофразеологізмів – “потреба створення негативної або позитивної оцінності описуваного явища...; незафіксованість у попередніх словниках” [45, с.252].

Наприклад, у виступі колишнього депутата Верховної Ради Олега Ляшка можемо бачити неофразеологізм “Московська гнида”, який використовувався як словосполучення у працях різних авторів ще на початку ХХ століття, однак став зовсім недавно став перосмисленим, таким, що набув додаткового значення на позначення проросійських політиків деяких партій та колабораціоністів загалом. Його переклад у субтитрах подають як “Moscow-loving filth”. “Filth” – лайливе слово в англійській мові, яке ображає людину, а західному читачу передає настрій промовця та ступінь його емоцій. Однак приставка “loving” виконує скоріш пояснювальну функцію, адже таким чином Олег Ляшко звертався до члена проросійської партії ОПЗЖ Юрія Бойко, який на той момент мав тісні зв'язки з державою-агресором.

Далі О. Ляшко у своїй промові не використовує фразеологізм, який в перекладі навпаки обіграли як ФО, що доволі цікаво з точки зору перекладу. Фраза “битися лізеш” (досл.) в англійському перекладі подається як “you've got

the cheek to start the fight”. Англійський словник подає таку ідіому як “to have the cheek (to do something)”, тобто бути настільки нахабним, аби щось зробити [19].

У виступах Юлії Тимошенко за часів займання посади прем'єр-міністра при правлінні Віктора Ющенка також набралось кілька випадків фразеологізмів більш традиційного спрямування. До прикладу, у реченні: *“Березень місяць, я виставляю той термін, за який я буду шкуру здирати з кожного міністра”* переклад фразеологізму “шкуру здирати” інтерпретували повним еквівалентом “skin [...] alive”, тобто: *“March is the deadline after that I will skin each one of you alive”*.

Приклад часткового відповідника можна побачити у реченні: *“Коли люди по 80% за ліки переплачують тільки за півмісяця, а ми руками розводимо на трибунах?”*. Тут перекладач вдався до виразу “to shrug our shoulders”. Американський словник ідіом Христини Аммер подає його як ідіому, однак повний еквівалент для передачі української ФО відсутній, тож цей вираз можна вважати частковим відповідником [35].

Під час дебатів кандидат у президенти Петро Порошенко сказав фразу *“На сьогоднішній день ми маємо лише дуже красиву обгортку”*. Фразеологізм “красива обгортка” в перекладі подали як *“candy wrapper”*, асоціюючи для західного читача з гарною обгорткою цукерки. Для ФО “зламати цю систему” у реченні “Проста людина, яка прийшла зламати цю систему” надали буквальный переклад: *“I’m just a person. A simple man who came to break the system”*[26].

Проаналізувавши приклади сучасних ФО можна зробити висновок, що сучасні політичні реалії створюють передумови для формування нових фразеологічних одиниць, неофразеологізмів. І хоча їхня класифікація ще не окреслена остаточно, вони зрозумілі широкій масі через їхнє повсюдне використання, емоційність, лаконічність та емоційну забарвленість. При цьому, для перекладу дані лексичні одиниці становлять найбільші труднощі через відсутність будь-яких еквівалентів у мові перекладу.

3.4. Переклад ФО англійською мовою в українських статтях

Статті проаналізованого джерела “Українська правда” багаті на фразеологічні та ідіоматичні вирази [32, 30; 31, 29]. Зокрема, у реченні: “Голова російського МЗС Сергей Лавров заявив, що *“рильце в пушку”* в надто серйозних представників Заходу, але Росія від них *“не відчепиться”*” є одразу два фразеологізми. “Рильце в пушку” передане повним еквівалентом “*to have their fingers in that pie*”, в той час як для вислову “Росія від них не відчепиться” вирішили використати описовий переклад “*Russia will not let it go*”.

Ще один приклад повного фразеологічного еквівалента: “*А Держсекретар США Ентоні Блінкен під час панельної дискусії “Справедливий та міцний мир в Україні” зазначив, що майбутнє демократії перебуває в переломній точці*”. – “*US Secretary of State, Anthony Blinken, during the panel discussion “A Just and Lasting Peace in Ukraine” said that the future of democracy is at a tipping point*”.

Приклад фразеологізації в перекладі наявний у реченні: “*Під час свого виступу на саміті Володимир Зеленський зазначив, що Росія давно воює з демократіями світу*”. – “*During his speech at the summit, Volodymyr Zelensky said that Russia had been at war with the democracies of the world for a long time*”. Англomовний словник подає вираз “at war” як ідіому, хоча вона і не є дуже яскравою стилістично.

В іншій статті цікавий приклад перекладу двох ФО в реченні: “*Ті ж для виправдання війни запустили на повну силу маховик пропаганди*”. Варто зазначити, що в даному реченні два фразеологізми – “маховик пропаганди” та “на повні оберти” – автор статті гармонійно поєднав між собою, перетворюючи у ціле речення за рахунок їхньої лексичної мобільності. На англійську вони перекладені так само гармонійно поєднуючись, проте із застосуванням різних методик: “*On the other hand, to justify the war, they launched the propaganda flywheel at full blast*”. Так, ФО “маховик пропаганди” інтерпретована з використанням техніки калькування, а для ФО “на повну потужність” підібрали повний еквівалент “at full blast”. Метод калькування також був застосований при

перекладі виразу “її порвуть на частини” – “it will be torn into pieces”.

У статті були присутні й неофразеологізми. Зокрема, вираз “колективний Захід”, який перекладають з допомогою кальки “Collective West” належить до неофразеологізмів, адже з’явився за новітньої політичної історії Росії, звідки й прийшов. Широко використовується проросійськими та проклемлівськими медіа для пояснення проти кого воює Росія. А ось відомий вислів Петра Порошенка “*Стадіон так стадіон*”, який також вже став почасти крилатим, новинний сайт “Громадське” переклало описово: “*[if you want] a stadium, [let's do it] at a stadium*”[21].

Варта окремої уваги стаття чинного міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби для журналу “Foreign Affairs”, оскільки писав він її сам, а тому вживання ФО та їх відтворення у вихідному тексті становить окремий предмет лінгвістичного аналізу [7, 33].

Варто зазначити, що, попри багату палітру фразеологічних виразів в оригінальному тексті, в англійському варіанті вони не становлять труднощів та часто відтворені повними чи частковими еквівалентами. Наприклад, у реченні “*Я радію за наших фінських друзів і вітаю цей зсув тектонічних плит європейської безпеки*” переклад наступний: “*I am happy for my Finnish friends, and I welcome this shift in the tectonic plates of European security*”. У виразі “*коліщата історії рухаються*” застосовано відповідник – “*the wheels of history are turning*”.

Існують і деякі розбіжності в перекладі одних і тих самих виразів у різних контекстах. До прикладу, у реченні “*Але саме Україна та її західні партнери мають покласти їй край, здобувши справедливу перемогу, яка гарантує мир і стабільність у Європі для майбутніх поколінь*” ФО “покласти край” у перекладі подається повним еквівалентом “*to bring to the end*”. В той же час цей ідіоматичний вираз у реченні “*Ми не шукаємо “чарівної палички”, яка чудесним чином покладе край війні...*” має описовий переклад – “*We don't seek a magic wand that will miraculously end the war*”. Оскільки слово “to end” окрім іменника функціонує в англійській мові і як дієслово, очевидно, що така лексична заміна

була застосована з метою уникнення повторень у тексті.

Незвичайна перекладацька трансформація відбулася у наступному прикладі. “*Страх надто довго затьмарював розсудливість Альянсу...*” – “*Fear has clouded the alliance’s judgment...*”. В даному випадку в оригінальному тексті була присутня не ФО, а метафора – “страх затьмарював”. Її перекладач відтворив у перекладі фразеологізмом, а саме частковим еквівалентом, що є вдалим рішенням у цій ситуації, адже він з точністю передає зміст речення.

Проаналізувавши письмовий переклад україномовних статей на англійську, можна зробити висновок, що багато фразеологізмів перекладені описово, лексично, калькуванням, але не з допомогою повних чи часткових відповідників. У перекладі також зустрічаються випадки лексичних заміन одного й того самого слова.

3.5. Інтерпретація ФО в перекладі україномовних інтерв’ю на англійську

Аналіз україномовних інтерв’ю керівника Офіса Президента України та секретаря Ради Національної Безпеки й Оборони Олексія Данілова свідчать про дозволяє узагальнити застосованих в їх перекладі прийомів [9, 23].

Приклад застосування повного відповідника можна спостерігати у реченні: “*Окупанти повністю стерли з лиця землі місто Попасна в Луганській області з 20-тисячним населенням, і це вони визнали*”. – “*The occupiers completely wiped off the face of the earth the city of Popasna in the Luhansk region (pre-war population of 20,000) – this is something that they admitted to*”. Фразеологічний еквівалент вжили для відтворення ФО “вікно можливостей” – “a window of opportunities”.

Цікавий для аналізу приклад наступного речення: “*Це ж країна-фікція, "потьомкінська деревня"*”. ФО “Потьомкінська деревня” вжита на російський манер. Для неї недоречно застосовувати описовий або навіть лексичний переклад, оскільки в самому фразеологізмі є власна назва, тому рішення використати прийом калькування можна вважати вдалим – “*the Potemkin*”.

village".

Окрім традиційних фразеологізмів в інтерв'ю також зустрічалися специфічні неофразеологізми, зокрема “зельоні чєловєчки” (досл.). Оскільки в словниках не зафіксована дана лексична одиниця, так як виникла в 2014 році, перекладачі в усному та письмовому перекладі застосовують метод калькування, тобто “green men”.

Трапився і випадок невідтворення фразеологізму у тексті перекладу. Мова йде про речення: “Вони сьогодні хочуть **“підстелити соломку”** на майбутнє...”. У перекладі дане речення взагалі не представлено, тобто перекладач допустив мовну компресію, вважаючи, що вона не повпливає на суть інтерв'ю. Проте, на мою думку, можна було інтерпретувати речення, застосувавши аналог “to break someone’s fall”, що означає “пом’якшити падіння”.

Повний еквівалент наявний у перекладі речення: “Тобто не буде цієї тоталітарної імперії, яка будь-кого **поставить на коліна**”. – “That is, there will be no totalitarian empire that **will bring anyone to their knees**”.

Вже не вперше у проаналізованих джерелах зустрічається ідіоматичний вираз “довести цю війну до кінця”, переклад якого також незмінний – повний відповідник “to bring this war to an end”. Вираз якнайкраще підходить для передачі змісту повідомлення, універсальний та найлегший для запам’ятовування під час усного перекладу.

Під час аналізу інтерв'ю Олексія Данілова я помітила високу частоту використання фразеологізмів та ідіоматичних виразів не для того, щоб емоційно описати якусь ситуацію чи власне ставлення, а радше через специфічний ідіостиль цього мовця. Секретар послуговується ФО як звичайним засобом мовлення, радше ніж стилістичним прийомом. Тому для перекладача їхня інтерпретація складала деякі труднощі, які будуть розглянуті нижче, враховуючи контекст [6, 18; 11, 22].

У реченні: “Очікується, що через рік після невдалої спроби демонтувати українську державність росіяни розпочнуть новий масштабний наступ у спробі переломити хід війни” фразеологізм “переломити хід війни” відтворено за

допомогою відповідника “to turn the tide”.

Повний еквівалент наявний у реченні: “*Ми вільні люди, і навіть якщо у нас не буде зброї, ми будемо битися з росіянами голими руками, щоб звільнити нашу землю*”. – “*We are free people, and even if we don't have weapons, we will fight Russians with bare hands to liberate our land*”. А ось у реченні “*Це болюча точка, яка майже кожен день проговорюється...*” був застосований частковий еквівалент “*sore spot*” із синонімічною заміною слова “point” на “spot”.

Випадок описового перекладу можна спостерігати у наступному реченні: “*До цього часу спільнота, яка дбає про все і вся, була неспроможна поставити крапку у цьому питанні*”. – “*To this day, the world still hasn't made their final conclusions*”. А також у прикладі: “*Якщо ви не даєте відсіч вбивці, то він буде повторювати свої злочини більше і більше*”. – “*A killer will keep repeating his crimes, until he is stopped*”. Можна сказати, що тут частина з ФО також випущена, що, однак, не позбавляє речення змісту.

Ще один приклад, але вже із застосуванням лексичного методу перекладу можемо побачити у реченні: “*Якщо б свого часу у 2008 році Путіну дали б по руках за Грузію 08.08.2008 року...*”. – “*If only Russia was contained after his invasion of Georgia in 2008...*”. Тут ідіома “дати по руках” перекладена лише фразою “to be contained”. Рішення про таку перекладацьку інформацію могло бути прийняте, враховуючи стилістичну особливість ФО, яка не має повних чи часткових відповідників в англійській мові. Можливим було застосувати ідіоми, які підходять до контексту оригінального речення, як-от “to catch someone red-handed” або “to face the music”.

Проаналізувавши переклад кількох інтерв'ю, бачимо, що найчастіше для відтворення фразеологізмів застосовується описовий переклад або метод калькування, рідше використовується лексичний переклад. В англійських версіях могло б бути більше часткових або повних еквівалентів, однак замість цього перекладач надавав перевагу вилученню фразеологізмів.

3.6. Збереження культурних конотацій та проблематика перекладу тексту політичного дискурсу в українсько-англійському напрямку

Політичні події, які динамічно розвиваються та змінюють наше суспільство, безперечно, домінують у нашому сьогодишньому соціальному житті. Політична комунікація набуває широкого поширення і викликає значний інтерес різних верств населення. Більше того, на міжнародній арені інтерес до політичних подій у нашій країні стрімко зростає, що визначає актуальність аналізу українського політичного дискурсу та особливостей його перекладу англійською мовою.

Політичний дискурс, це дискурс політиків, що є складним комунікативним явищем, що відбувається в політичній сфері і опосередковано чи неопосередковано впливає на розподіл і використання політичної влади і в той же час впливає на прийняття політичних рішень. Вчені вважають політичний дискурс своєрідним типом спілкування, що характеризується високим ступенем маніпулятивності. У зв'язку з цим інтерес до вивчення політичної комунікації обумовлений, з одного боку, пошуком оптимальних засобів впливу політиків на цільову аудиторію, а з іншого потребою аудиторії у розпізнаванні реальних намірів мовця та приховані механізми маніпуляції.

Слід зазначити, що виступи будь-яких політиків є досить емоційними, про що свідчить використання зокрема й ідіоматичних та фразеологічних виразів. Функція таких емоційно забарвлених лексичних одиниць полягає в тому, щоб впливати не так на раціональне, логічне, як на емоційно-образне мислення адресата, щоб викликати в нього впевненість в аргументації думки або наблизити політика ближче до народу. Ідіоми є мовними одиницями з конвенційним значенням, але для їхньої адекватної інтерпретації на англійську мову від перекладача очікується певний дискурсивний досвід. Слід взяти до уваги тип перекладу. Зазвичай для письмового перекладу відтворення ФО зі збереженням культурних конотацій або хоча б наближеного значення, яке панує в мовній картині одного народу, більш реальне ніж, наприклад, під час синхронного або

навіть послідовного перекладу. Варто зазначити, що в усному перекладі відтворення культурних конотацій не стоїть як першочергове завдання. Найголовнішим є донесення правильної інформації до адресатів, а тому перекладачі найчастіше послуговуються універсальними або нейтральними еквівалентами для передачі змісту повідомлення.

Політичний дискурс відноситься до інституційного типу. Інституційний дискурс формулюється як комунікація у заданих рамках статусно-рольових відносин. Інституційний дискурс виділяється на основі двох системотворчих ознак: мети та учасників комунікації. Метою політичного дискурсу є отримання та збереження абсолютної влади.

Основними учасниками інституційного дискурсу є індивіди інституту та люди, які до них звертаються. Особливо у політичному дискурсі це політик та виборець. Об'єкти інституційного дискурсу сильно різняться за своїми якостями та нормами поведінки. У зв'язку з розширенням та зростанням ролі засобів масової інформації в сучасному світі посилюється політичний вплив та маніпулювання суспільною свідомістю.

Існує два підходи до розуміння політичного дискурсу: широкий та вузький. У першому випадку вона обмежується діяльністю політиків. У другому дискурс вважається політичним, якщо хоча б один із перерахованих компонентів належить до сфери політики. Політичний дискурс має свою мову, своєрідну знакову систему, розроблену спеціально для політичної комунікації. Політична мова є офіційною мовою державної влади, засоби впливу якої відрізняються від інших мовних засобів. Мова політичного дискурсу стрімко розвивається, реагуючи на політичні реалії тієї чи іншої країни. Основними учасниками розвитку політичної мови, окрім самих політиків, є також виборці й взагалі широкі маси. Розвиток та створення нових висловлювань призводить до появи таких лексичних одиниць як неологізми та неофразеологізми, які впливають з крилатих слів та фраз. Достеменно невідомий детальний процес появи цих висловів, як і занесення їхніх значень у словники. Однак при перекладі один з основних викликів полягає у тому, що певна ФО політичного дискурсу знайома

широкій аудиторії без використання словників, в той час як для іншомовного читача чи слухача є новою та незрозумілою. Сучасний український політичний дискурс потребує впорядкування слів та термінів, адже за новітньої історії України утворилося чимало позначень різних за своєю стилістикою та морфологічною складовою, які потребують дослідження та оцінки лексичної цінності.

Загалом, для політичного дискурсу характерні такі мовні та стилістичні особливості [6]:

- професійна політична термінологія;
- численні запозичення;
- книжкові слова, кліше та штампи, фразеологізми;
- загальноживані скорочення;
- посилення та цитати;
- власні імена;
- є також прикметники, утворені від прізвищ;
- авторські художньо-творчі елементи, що зводяться до створення нових умов;
- неологізми у лексиці;
- запровадження нових понять та нової термінології;
- емоційно-оцінна лексика;
- прийом лексичного повтору;
- ідеологи.

Отже, в політичному дискурсі доволі важко зберегти культурні конотації через їхнє вузьке значення, яке є актуальним лише для однієї сторони мовлення, а проблематика перекладу текстів політичного дискурсу в цілому полягає у динаміці розвитку та появи нових стилістично-маркованих одиниць.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі був проаналізований переклад англійською мовою фразеологізмів у різних україномовних текстах політичного дискурсу, а саме в політичних промовах, перекладі субтитрів для відеоматеріалу, статтях та інтерв'ю.

Було встановлено, що при перекладі інтерв'ю перекладачі в основному використовують прийоми калькування та описового перекладу. Рідше послуговуються повними або частковими еквівалентами. Випадків лексичного перекладу фразеологізмів мало.

Під час аналізу перекладу україномовного тексту для англійської мови субтитрів виявлено широке використання політиками неofразеологізмів – нового та малодослідженого розділу фразеології. Для їхньої інтерпретації англійською перекладачі в основному користувалися описовим методом перекладу, для традиційних ФО були застосовані повні або часткові еквіваленти.

У статтях зустрічалися різні способи перекладу фразеологізмів та ідіоматичних виразів. Перекладачі застосовували буквальний, описовий, лексичний методи перекладу. Зустрічалися також випадки вилучення фразеологізму та лексичної заміни одного компонента у перекладі виразу шляхом калькування. Найменше зафіксовано повних та часткових відповідників.

Остання група проаналізованих джерел містила найбільше випадків вилучення та невідтворення фразеологізмів, що призводило до спрощення повідомлення, однак їхня відсутність несуттєво впливала на зміст. Також помічені випадки калькування та описового методу під час перекладу. Присутні поодинокі випадки лексичного перекладу та підбору повного або часткового еквівалентів.

Помітна різниця у підходах перекладу з англійської на українську та української на англійську пояснюється в першу чергу обізнаністю перекладача. Так, оскільки на письмовий переклад може бути виділено більше часу, це не означатиме, що переклад буде з повним збереженням усіх культурних та мовних особливостей вихідного тексту. Насамперед, якість передачі інформації залежить від розуміння перекладачем мовних картин світу двох народів,

співставлення використання перекладацьких методик, контексту і навіть доволі суб'єктивного фактору – бажання перекладача передати суть почутого або прочитаного якнайповніше.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В сучасному світі політика є невід'ємною частиною соціального життя будь-якої країни. Обізнаність у політичних подіях країни й світу не тільки допомагає зрозуміти, що відбувається на державному та міжнародному рівнях, а й допомагає розуміти мову спілкування політиків. Однак якщо політичну ситуацію країни, в якій живеш, можна і потрібно розуміти, не завжди легко вдається розібратись в політичній ситуації на міжнародній арені. Саме тут з'являються перекладачі, які грають роль посередників при передачі вихідного повідомлення іншою мовою. Оскільки політична мова насичена різною стилістично маркованою лексикою, не завжди буває легко відтворити повний зміст оригінального тексту. Особливо складними для інтерпретації є фразеологізми та ідіоматичні вирази.

У першому теоретичному розділі було розглянуто поняття фразеологізму як лексичної одиниці, його класифікацію, особливості та методи відтворення їх іншою мовою. Серед основних виділяють чотири методи – повний відповідник, частковий відповідник, описовий переклад та калькування. Другорядними методами вважаються лексичний, антонімічний, буквальний переклади та лексична заміна компоненту чи кількох компонентів ФО. Мовна компресія допускається для вживання, але вкрай небажана, оскільки фразеологізм втрачається, що, в свою чергу, може призвести до втрати емоційної забарвленості речення і навіть частини повідомлення.

Політичний дискурс розділяють за усною та письмовою формами. До усного політичного дискурсу можна віднести політичні промови, дебати, інтерв'ю та прес-конференції. Письмовий політичний дискурс включає в себе значно ширшу класифікацію, зокрема: аналітичні статті, новини, плакати, листівки, партійні програми, угоди і т.д.

Для даного дослідження були проаналізовані різні джерела з метою виявлення відмінностей у відтворенні фразеологічних одиниць у перекладі з англійської на українську та з української на англійську. Ілюстративний матеріал

включає: дві конференції з усним синхронним перекладом, п'ять політичних промов з письмовим перекладом, шість аналітичних статей, п'ять відео з англійськими субтитрами та три інтерв'ю.

У другому розділі був розглянутий процес відтворення ФО в перекладі з англійської на українську. Аналіз синхронного перекладу засвідчив, що уникнути явища мовної компресії неможливо, оскільки переклад відбувається в режимі реального часу. На якість відтворюваної інформації впливає багато факторів, зокрема орієнтованість перекладача у темі, глибинні знання мов, культурних особливостей і навіть швидкість реакції. Серед основних прийомів домінував описовий переклад, також вдавалося підібрати частковий чи повний еквівалент. У письмовому перекладі основними використовуваними методами були повні та часткові еквіваленти, описовий та лексичний типи перекладу з граматичними чи лексичними замінами компонентів. Калькування та буквализми частіше всього спотворювали зміст або не передавали його повної суті, хоча в деяких випадках можливо було підібрати частковий чи навіть повний відповідник.

У третьому розділі була приділена увага інтерпретації фразеологізмів у різних політичних жанрах під час перекладу з української мови англійською. Окрім цього, розглянуте поняття неофразеологізму, його ознак та випадки присутності в текстах. Найбільше неофразеологізмів було виявлено в англійськомовних субтитрах україномовних відео. Так, саме неофразеологізми найчастіше використовуються політиками через свою лаконічність, експресивність та точність у визначенні чи характеристиці предмета/об'єкта/явищ. Беручи до уваги, що неофразеологізми це одиниці, що виникли порівняно нещодавно, найкращий метод інтерпретації таких ФО – описовий тип перекладу. Варто зазначити, що пріоритетність методів перекладу з української на англійську різко відрізняється від прийомів, обраних для перекладу з англійської на українську. Якщо в другому розділі панували часткові та повні еквіваленти, а калькування та лексичний переклад були рідко вживаними, у третьому розділі все майже навпаки. Зафіксовано багато випадків

із застосуванням описового, дослівного, лексичного типів перекладу, в той час як підбір повних та часткових відповідників не був широко застосований. Рідкісним було явище і мовної компресії, частіше траплялися випадки спрощення або невідтворення українських фразеологізмів англійською мовою.

Цікавим і водночас спільним є те, що і в першому, і в другому практичному розділах в зовсім різних джерелах двічі зустрічався один і той самий ідіоматичний вираз – “bring to the end”. В обох мовних парах він був відтворений з використанням повного еквіваленту. Взагалі, фразеологізмів з дієсловом “to bring” було декілька, як-от “bring to the table”, “bring to the justice”, “bring to their knees”. Усі вирази були вжиті в контексті обговорення війни. Окрім цього, єдиним на все дослідження був випадок антонімічного перекладу фразеологізму.

Збереження культурних конотацій при відтворенні ФО з української на англійську не спостерігається в повному обсязі не через брак відповідників, а через застосування інших перекладацьких трансформацій. Це, у свою чергу, стилістично «збіднює» перекладений текст та робить його більш простим для розуміння. Частотними стратегіями перекладу фразеологізмів та ідіом в усіх жанрах політичного дискурсу є описовий переклад та метод калькування. Такі підходи допомагають зберегти основний зміст повідомлення, не застосовуючи мовної компресії або лексичної заміни, проте не завжди є точними та вдалимими рішеннями з точки зору збереження стилю та експресивності. Безумовно, підбір повних чи часткових еквівалентів може потребувати певного часу, тому це не завжди вдається зробити під час усного перекладу. Однак саме вони найточніше та найповніше передають суть повідомлення для адресатів через призму їхньої мовної картини світу у текстах будь-якої форми та будь-якого типу політичного дискурсу.

SUMMARY

In the modern world, politics is an integral part of the social life of any country. Awareness of political events in the country and the world not only helps to understand what is happening at the national and international levels, but also helps to understand the language of communication of politicians. As political language is full of different stylistically marked vocabulary, it is not always easy to reproduce the full meaning of the original text. Phraseology and idiomatic expressions are particularly difficult to interpret.

The first theoretical chapter examined the concept of a phraseological unit as a lexical unit, its classification, features and methods of reproducing them in another language. Among the main methods, there are four: full equivalent, partial equivalent, descriptive translation and calquing. Secondary methods are lexical, antonymic, literal translations and lexical replacement of a component or several components of a foreign language. Language compression is allowed for use, but it is highly undesirable, as the phraseology is omitted, which, in turn, can lead to the loss of emotional colouring of the sentence and even part of the message.

Political discourse is divided into oral and written forms. Oral political discourse includes political speeches, debates, interviews and press conferences. Written political discourse includes a much broader classification, including analytical articles, news, posters, leaflets, party programmes, agreements, etc.

For this research, various sources were analysed in order to identify differences in the reproduction of phraseological units in English to Ukrainian and Ukrainian to English translation. The illustrative material includes: two conferences with simultaneous interpretation, five political speeches with written translation, six analytical articles, five videos with English subtitles and three interviews.

The second chapter examined the process of reproduction of the PUs in translation from English into Ukrainian. The analysis of simultaneous interpreting has shown that it is impossible to avoid the phenomenon of language compression, as interpreting takes place here and now. The quality of the reproduced information is

influenced by many factors, including the interpreter's focus on the topic, in-depth knowledge of languages, cultural peculiarities and even reaction speed. Descriptive translation dominated among the main techniques, and it was also possible to find a partial or full equivalent. In written translation, the main methods used were full and partial equivalents, descriptive and lexical translation with grammatical or lexical substitution of components. Calque and literal translation most often distorted the meaning or did not convey its full essence, although in some cases it was possible to find a partial or full equivalent.

The third chapter focuses on the interpretation of phraseological units in different political genres from Ukrainian into English. In addition, the concept of neophraseology, its features and cases of its presence in texts were considered. Most neophraseological expressions were found in the English subtitles of Ukrainian-language videos. Given that neophraseology includes units that have emerged relatively recently, the best method of interpreting such PUs is the descriptive type of translation. There were many cases of descriptive, literal, and lexical translation, while the selection of full and partial equivalents was not widely used. The phenomenon of linguistic compression was rare, with more frequent cases of simplification or non-reproduction of Ukrainian phrases in English.

The preservation of cultural connotations in the reproduction of PUs from Ukrainian into English is not fully observed not because of the lack of equivalents, but because of the use of other translation transformations. However, the most optimal strategies for translating phraseology and idioms in all genres of political discourse are descriptive translation and the method of calquing. These tactics help to preserve the main meaning of the message without using language compression or lexical substitution, but they are not always accurate and successful solutions.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алтунян А.Х. Аналіз політичних текстів: навчальний посібник / А.Г. Алтунян – М.: Університетська книга; Логос, 2016.
2. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли [пер. с фр. К. А. Долинина] / [под ред. Е. Г. Эткинда]. – 2-е изд., стер. – М.: Едиториал УРСС, 2001. – 393 с.
3. Баран Я. А., Зимомря М. І. Теоретичні основи фразеології: навч. посіб. Ужгород: Ужгородський державний університет, 1999.
4. Бахтін М.М. Проблема мовленнєвих жанрів // Естетика словесної творчості. – 2017 рік.
5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К.: Академія, 2014.
6. Белих Д. І. Особливості перекладу англійських фразеологічних одиниць у політичному дискурсі / Д. І. Белих, Є. І. Ковальова // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Series: Actual problems of Ukrainian society development : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 4 (1280). – С. 88–92.
7. Борботько В. Г. Принципы формирования дискурса: от психолингвистики к лингвосинергетике / В. Г. Борботько. – М.:Ком. книга, 2005.
8. Вільчинська І. Ю. Політичний дискурс: основні напрями дослідження. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2013. № 3. С. 198–201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2013_3_48
9. Вінник О.Ю. Дискурс, функціональний стиль, жанр, текст: співвідношення понять / О.Ю. Винник // Філологічні студії. – Луцьк: Волинський академічний дім, 2014.
10. Волкова В. В. Практикум перекладу: навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальності «Країнознавство» / В. В. Волкова, Я. С. Дибчинська. – Запоріжжя: ЗНУ,

2015. – 140 с.

11. Вусик Г. М. Сучасний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного ун-ту ім. Василя Стуса. Вінниця, 2020. Вип. 12. Том 2. С. 213–217.
12. Гайдук Н.А. Прагматична динаміка сучасних концепцій політична комунікація: Монографія. – Маріуполь: Вид-во МДУ, 2020. Гайдук Н.А., доктор філол. н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Маріуполь: МДУ, 2021.
13. Гайдунін О.О. Політичний дискурс як праксеологічний компонент політична освіта // Соціально-гуманітарна освіта України та шляхи її розвитку. Матеріали всеукраїнської наради керівників кафе соціально-гуманітарні дисципліни. – К.: Генеза, 2017.
14. Герасименко Н. А. Інформація та захоплення в політичному дискурсі / Н. А. Герасименко // Політичний дискурс. – 2008 рік.
15. Гончаренко Л. О. Види усного перекладу в теорії та практиці. «Молодий вчений», № 5.1 (69.1), Травень, 2019 р.
16. Грищенко А. П. Фразеологія [в]: Сучасна українська літературна мова, за ред. А. П. Грищенко, Київ, 2002. с. 203.
17. Демченко Н. О. Переклад фразеологічних одиниць у політичних промовах Г. Клінтон / Н. О. Демченко // «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: Міжнар. наук.-практич. конф. - [Полтава, 2018]. – С. 564–573.
18. Долгіх В. П. Політичний дискурс: походження та значення терміна / В. П. Долгіх // Грані. – 2020 рік.
19. Загнітко А.П. «Основи дискурсології». Науково-навчальне видання / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2018.
20. Каліщук Д.М. Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу / Д.М. Каліщук // Вісник Сумського державного університету.

- Сер.: Філологічні науки: наук. журн. /Сум. держ. ун-т. – Суми: Вид-во СумДУ, 2006 – №11 (95). – Т.1. – С. 153–159.
21. Каменська Т. Н. Поняття дискурсу в лінгвістиці [Електронний ресурс]: Т. Н. Каменська. – Режим доступу (дата доступу 01.12.2021): http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Philologia/60574.doc
22. Камінська В. С. Теоретичні дослідження фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістиці / В. С. Камінська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 9: Сучасні тенденції розвитку мов. – К., 2011. – Вип. 5. – С. 122–128.
23. Клименко І. М. Лексичні зміни під час передачі англійської політичної термінології українською мовою / І. М. Клименко, І. С. Зоренко // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2012 рік.
24. Клименко І. М. Семантичний аспект зіставлення англійських та українських фразеологічних одиниць / І. М. Клименко // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2013. – Вип. 9. – С. 206–211. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2013_9_33.
25. Клос С. Семантичні особливості функціонування фразеологічних одиниць у політичному дискурсі. Молодь і ринок, 2019.
26. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: текстуалізація дійсності: монографія. Одеса, 2017 рік.
27. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова Книга», 2003. 448 с.
28. Кость С. Семантико-теоретичний аналіз функціонування концепту дискурсу / С. Кость // Вісник Нац. Львівська політехніка. Серія «Проблеми української термінології», 2010.
29. Куліш Т. В. Параноїдний стиль в американському політичному дискурсі. Мовні та концептуальні образи світу, 2019.
30. Кутуза Н. В. Сугестивні елементи політичної та рекламної комунікації.

- Реклама та PR у масовому інформаційному просторі: монографія. Одеса, 2019.
31. Ларкіна М. Інституційний дискурс як соціолінгвістичний феномен [Електронний ресурс]: М. Ларкіна. 2021 рік.
32. Левченко Л. Психологічні особливості діяльності ЗМІ. Людина і політика. 2021 рік.
33. Лосева І. Мовні особливості політичних промов. Нова філологія, 2020.
34. Лук'янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. Сучасний науковий дискурс: Оновлення методологічної культури: Монографія. – 2020 рік.
35. Мартинов О.О. Особливості відтворення фразеологізмів на позначення характеристики людини / О.О. Мартинов // Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених : зб. тез доп. 16-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 14–16 грудня 2022 р. / ред. Є. І. Сокол; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" [та ін.]. – Харків : НТУ "ХПІ", 2022. – С. 351–352.
36. Мацішина І. В. Формування політичної реальності України. Київ: ТОВ Твори, 2019.
37. Назаренко М. М. Проблеми перекладу текстів політичних промов / М. М. Назаренко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки. – 2018 рік.
38. Онуфрив С. Інформаційно-комунікативний код політичного дискурсу ЗМІ України // Науковий вісник Українського історичного клубу – Львів, 2018.
39. Онуфрив С. Національний і державотворчий код політичного дискурсу // Праці НДКП. – Львів, 2014.
40. Онуфрив С. Політичний дискурс сучасних ЗМІ України // Вісник. Збірник наукових статей КМУ. Журналістика. Медіалінгвістика. Кіно. – К., 2017.
41. Онуфрив С. Риторика політичного дискурсу // Ex professo: Зб. наук пр. / За ред. В.Д. Демченко (заст. редактора) та ін. – Дніпропетровськ, 2018.
42. Пашинська Л. М. Фразеологічні неологізми в сучасному українському мас-медійному дискурсі, Автореф. дис. канд. філ. наук, Київ 2011, с. 7–9.

- 43.Петренко В.О. Особливості визначення політичної мови /В. Петренко // Політичний менеджмент. – 2017 рік.
- 44.Поворознюк Р.В. Лінгвокультурологічні особливості протокольних промов у оригіналі та перекладі (на матеріалі українських та американських текстів): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. КНУ ім. Тараса Шевченка. Київ., 2004.
- 45.Романюк С. Фразеологізми та неофразеологізми в українському політичному дискурсі. // STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA, vol. III: 2015, pp. 249–257. – Режим доступу: <https://doi.org/10.14746/sup.2015.3.32>
- 46.Селіванова О. Сучасне мовознавство : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2016.
- 47.Соколова І. В. Мовні засоби впливу в масовій комунікації /Соколова І. В. // Тези доповіді від XIV. наукових конференцій з міжнародною участю. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2015 рік.
- 48.Тріщук О. В. Наукові підходи до вивчення різних типів дискурсу / О. В. Тріщук // Техніка та технології друку. – 2018 рік.
- 49.Ужченко В.Д. Сучасна українська літературна мова Навчальний комплекс Посібник для студентів філологічних спеціальностей. Луганськ ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2009.
- 50.Фоменко О.С. Лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки ХХ століття): Автореф. Дис. Канд. філол. наук: 10.02.04 – КНУ ім. Тараса Шевченка. Київ., 1998.
- 51.Akbari Monireh. Strategies for Translating Idioms [Електронний ресурс] / Monireh Akbari. – Available at: <http://www.academians.org/Media/Default/Articles/August2013/August2013-4.pdf>
- 52.Cameron "having his cake & eating it" on debate. URL: <http://www.snp.org/media-centre/news/2013/dec/cameronhavinghis-cake-eating-it-debate> (дата звернення: 20.03.2018).
- 53.Clinton H. R. Speech at the Gala Dinner, April 12, 2016 / H. R. Clinton. –

- Available at: <http://www.huffingtonpost.com/news/hillary-clinton-speech/>
54. Clinton H. R. Women Are Key to Global Economy, September 16, 2011 / H. R. Clinton. – Available at: <http://www.thedailybeast.com/articles/2011/09/16/hillary-clinton-speech-women-are-key-to-global-economy>.
55. Encyclopædia Britannica Online, s.v. “Rusyn”, accessed February 29, 2016, <http://www.britannica.com/topic/Rusyn-people>.
56. Gerver D. A Psychological approach to simultaneous interpretation. *Meta*, 1975. 119–173 pp.
57. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Amsterdam : Benjamins, 2009. 283 p.
58. Granger Sylviane and Fanny Meunier. *Phraseology: An Interdisciplinary Perspective*. John Benjamins Pub 2008. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.139>
59. Herbert J. *The Interpreter’s Handbook. How to Become a Conference Interpreter*. Genf: Georg, 1952. 113 p.
60. Jeroma Baghana – Tatiana G. Voloshina – Katarina Slobodova Novakova – Olga O. Chernova. English idioms peculiarities in political discourse (Based on British and American media). *XLinguae*, Volume 14 Issue 2, April 2021. DOI: 10.18355/XL.2021.14.02.10
61. Kampf. Z. *Political Discourse Analysis*. International Encyclopedia of Language and Social Interaction. Tracy, K. (ed). (Oxford, UK: Wiley-Blackwell, 2015).
62. Letter dated 3 May 2010 from the Permanent Representative of Mexico to the United Nations addressed to the President of the Security Council. Available at: <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/352/90/PDF/N1035290.pdf?OpenElement> (accessed 24.03.2018)
63. Marija Liudvika Drazdauskiene. Idioms and the Directness of Language in Politics. *Athens Journal of Humanities & Arts* – Volume 10, Issue 1, January 2023 – Pages 15–36.
64. Newmark P. *Approaches to Translation* / Peter Newmark. – London: Prentice

- Hall, 1988. – 200 p.
65. Novak M. P. Pragmatic peculiarities of translating phraseological units in political discourse. I Международная научно-практическая Интернет-конференция “Диалог культур – диалог о мире и во имя мира” (24-25 октября 2012 года). Режим доступа: <http://confcontact.com/node/331>
66. Paul Drew and Elizabeth Holt, “Complainable Matters: The Use of Idiomatic Expressions in Making Complaints,” *Social Problems* 35, no. 4 (1988): 398–417.
67. Pis'mo Postoyannogo predstavatelya Meksiki pri Organizatsii Obedinennykh Natsij ot 3 maya 2010 goda na imya Predsedatelya Soveta Bezopasnosti. Available at: <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/352/92/PDF/N1035292.pdf?OpenElement> (accessed 20.03.2018)
68. Ramon Marti Solano. Phraseological Units in English: variation through lexical insertion. *Rassegna Italiana di Linguistica Applicata*, 2011. fhal-01645058
69. Red Ed "turns blind eye to his party's shame in Wales": Miliband accused of hypocrisy for ignoring crisis while trying to score political points from problems in England. Available at: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2916018/Red-Ed-turnsblind-eye-party-s-shame-Wales-Miliband-accusedhypocrisyignoring-crisis-trying-score-politicalpoints-problems-England.html> (accessed 20.03.2018)
70. Ronald Reagan. A Time for Choosing. Available at: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/ronaldreaganatimeforchoosing.htm> (accessed 20.03.2018)
71. Sylvia Chalker and Edmund Weiner, *The Oxford Dictionary of English Grammar* (Oxford University Press, 1994), 195.
72. The Second McCain-Obama Presidential Debate on October 7, 2008. Debate Transcript. Available at: <http://www.debates.org/index.php?page=october-7-2008-debate-transcrip> (accessed 20.03.2018)
73. Wilson, J. Politically speaking: The pragmatic analysis of political language.

(Oxford, UK: Basil Blackwell. 1990).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. “У політиці ніхто не незамінний”. Прощальна промова Бориса Джонсона — повний текст. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/world/countries/proshchalna-promova-borisa-dzhonsona-povniy-tekst-video-chomu-boris-dzhonson-yde-u-vidstavku-50254893.html>
2. 20 років війні в Іраку. Чи була зброя масового знищення і як провалилась розвідка Британії. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-64941734>
3. Андрій Костін, Егілс Левітс, Джеффри Найс | Злочин і кара – військові злочини, геноцид і трибунали. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=yPG7NKKW3wgc&t=911s&ab_channel=VictorPinchukFoundation
4. Борис Джонсон може оголосити про відставку. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=vULEWdBGvNg&ab_channel=%D0%A1%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8
5. Виступ Президента України Петра Порошенка перед повним складом Сенату та Палати Громад Парламенту Канади. Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vistup-prezidenta-ukrayini-petra-poroshenka-pered-/>
6. Данилов: Національний інтерес України – дезінтеграція Росії. Режим доступу: <https://enovosty.com/uk/politika-ukr/full/0802-danilov-nacionalnij-interes-ukraini-dezintegraciya-rosii>
7. Дмитро Кулеба: Чому НАТО має прийняти Україну. Києву потрібен Альянс, а Альянсу потрібен Київ. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-chomu-nato-maye-prijnyati-ukrayinu-kiyevu-potriben-alyans-alyansu-potriben-kiyiv>
8. Звернення Президента України Володимира Зеленського «Лютий. Рік незламності». Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-lyutij-81213>
9. Контрнаступ ЗСУ має стати сюрпризом для ворога, – інтерв'ю з Михайлом Подоляком. Режим доступу: <https://24tv.ua/intervyu-mihaylom-podolyakom->

- pro-pidgotovku-kontrnastupu-syurpriz_n2275897
10. Ліз Трасс: Війна в Україні – це наша війна. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3469928-liz-trass-vijna-v-ukraini-ce-nasa-vijna.html>
 11. Про удар по Кримському мосту та кінець всього російського в Україні. Інтерв'ю НВ з Олексієм Даніловим, яке викликало паніку у Кремлі. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/oleksiy-danilov-pro-viynu-v-ukrajini-interv-yu-na-radio-nv-2022-ostanni-novini-50235624.html>
 12. Трибунали та репарації: як домогтися правосуддя | Андрій Єрмак, Егілс Левітс. Режим Доступу: https://www.youtube.com/watch?v=rTq7B9V2GL0&ab_channel=VictorPinchukFoundation
 13. Українські прапори на вулицях міст Данії свідчать про волелюбність і сміливість – звернення Президента до данського народу з нагоди річниці повномасштабного російського вторгнення в Україну. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayinski-prapori-na-vulicyah-mist-daniyi-svidchat-pro-vole-81285>
 14. Як Сі Цзіньпін поступово узурпує владу - і які наслідки це матиме. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-64849482>
 15. Address by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy "February. The year of invincibility". Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-lyutij-81213>
 16. ADDRESS of His Excellency Petro Poroshenko, President of Ukraine, to both Houses of Parliament in the House of Commons Chamber, Ottawa, on Wednesday, September 17, 2014. Available at: <https://lop.parl.ca/content/lop/About/parliament/speeches/Poroshenko-e.htm>
 17. Crime and Punishment – War Crimes, Genocide, and Tribunals | 17th YES ANNUAL MEETING. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=Hi5r_zfH6Ww&ab_channel=VictorPinchukFoundation
 18. Danilov: “Ukraine’s national interest is Russia’s disintegration”. Available at: <https://kyivindependent.com/danilov-ukraines-national-interest-is-russias-disintegration/>
 19. Fight breaks out in Ukrainian Parliament after accusations fly (subtitles). Available at: https://www.youtube.com/watch?v=57Lx4gDfdgw&ab_channel=euronews
 20. How the search for Iraq's secret weapons fell apart. Available at: <https://www.bbc.com/news/world-64914542>
 21. Incumbent Poroshenko Agrees to a Football Stadium Debate with Comedian

- Zelenskiy. Available at: <https://hromadske.ua/en/posts/incumbent-poroshenko-agrees-to-a-football-stadium-debate-with-comedian-zelenskiy>
22. NV interviews National Security and Defense Council chair Oleksiy Danilov. Available at: <https://english.nv.ua/nation/nv-interviews-national-security-and-defense-council-chair-oleksiy-danilov-50235873.html>
 23. The counteroffensive of the Ukrainian Armed Forces should be a surprise for the enemy – Mykhailo Podolyak. Available at: <https://wartranslated.com/24tv-ua-interview-the-counteroffensive-of-the-ukrainian-armed-forces-should-be-a-surprise-for-the-enemy-mykhailo-podolyak/>
 24. The return of geopolitics: Foreign Secretary's Mansion House speech at the Lord Mayor's 2022 Easter Banquet. Available at: <https://www.gov.uk/government/speeches/foreign-secretarys-mansion-house-speech-at-the-lord-mayors-easter-banquet-the-return-of-geopolitics?fbclid=IwAR0zFdcPA5fR36goVDZj9I0NepBB5lvJur5c5qHjGwri2QTjmPS9WdGA1B0>
 25. Tribunals and Reparations: Making Justice Real | Yermak, Levits, Kaljulaid. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=RIsfW7ibgt0&ab_channel=VictorPinchukFoundation
 26. Ukraine's presidential rivals trade insults in TV debate. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=kC4HCMNfOas&ab_channel=SkyNews
 27. Ukrainian flags on the streets of Danish cities show love of freedom and courage – President's address to the Danish people on the occasion of the anniversary of the full-scale Russian invasion of Ukraine. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayinski-prapori-na-vulicyah-mist-daniyi-svidchat-pro-vole-81285>
 28. Ukrainian President, Challenger Face Off In Pre-Election Debate. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=03zngxObwkg&ab_channel=RadioFreeEurope%2FRadioLiberty
 29. War Speeches. A year of Lies, Propaganda, and Defeats for Russia on the Battlefield. Available at: <https://www.pravda.com.ua/eng/columns/2023/02/24/7390810/>
 30. War Speeches. Russia Officially Shifts Responsibility for the War Against Ukraine to the United States. Available at: <https://www.pravda.com.ua/eng/columns/2023/04/3/7396237/>
 31. War Speeches. Рік брехні, пропаганди та поразок Росії на полі бою. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/02/24/7390810/>
 32. War Speeches. Росія офіційно переклала на США відповідальність за війну проти України. режим доступу:

- <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/04/3/7396237/>
33. Why NATO Must Admit Ukraine. Available at:
<https://www.foreignaffairs.com/ukraine/why-nato-must-admit-ukraine>
34. Xi Jinping's power grab - and why it matters. Available at:
<https://www.bbc.com/news/world-asia-64832428>
35. YULIA - A Documentary of Ukraine's Ex-Prime Minister, Yulia Tymoshenko. Available at:
https://www.youtube.com/watch?v=kz7SN73Gcqo&ab_channel=VISIONStudios
36. Zelensky challenges Poroshenko to Olympic debate. Available at:
https://www.youtube.com/watch?v=xEndQrYpJHA&ab_channel=euronews

ДОДАТОК А

В додатку наведені приклади письмового перекладу з англійської на українську текстів політичного дискурсу різного спрямування. Для зручності усі приклади поділені на кілька таблиць в залежності від типу проаналізованого джерела.

Письмовий переклад політичної промови Ліз Трасс [10, 24]. Табл.1.:

<p><i>“Faced with appalling barbarism and war crimes, which we’d hoped had been consigned to history, the free world has united behind Ukraine in its brave fight for freedom and self-determination”.</i></p>	<p><i>“Зіткнувшись із жахливим варварством і військовими злочинами, які, як ми сподівалися, залишилися далеко позаду в історії, вільний світ об’єднався за Україною в її відважній боротьбі за свободу та самовизначення”.</i></p>
<p><i>“...the fate of Ukraine hangs in the balance”.</i></p>	<p><i>“...доля України висить на волосині”.</i></p>
<p><i>“So we must be prepared for the long haul”.</i></p>	<p><i>“Тому ми маємо бути готовими до довгого протистояння”.</i></p>
<p><i>“The economic and security structures that were developed after the Second World War and the Cold War have been bent out of shape so far, they have enabled rather than contained aggression”.</i></p>	<p><i>“Економічні та безпекові структури, створені після Другої світової та холодної війни, наразі здулися – вони уможливили, а не стримали агресію”.</i></p>
<p><i>“Putin sees his veto as a green light to barbarism...”.</i></p>	<p><i>“Путін розглядає своє вето як зелене світло варварству...”.</i></p>
<p><i>“...and they had their eye on their global reputation”.</i></p>	<p><i>“...і вони стежили за своєю репутацією у світі”.</i></p>
<p><i>“We took progress for granted instead of applying the necessary carrots and sticks”.</i></p>	<p><i>“Ми сприймали прогрес як належне замість того, щоб застосовувати батіг та пряник”.</i></p>

<p><i>“That means cutting off oil and gas imports once and for all”.</i></p>	<p><i>“Це означає раз і назавжди припинити імпорт нафти та газу”.</i></p>
<p><i>“And, when the guns finally fall silent in Ukraine, it means making sure Kyiv has the resources it needs to maintain security, deter further attacks, and rebuild”.</i></p>	<p><i>“І коли в Україні нарешті припинять стріляти, потрібно подбати, щоб Київ мав ресурси, необхідні для підтримки безпеки, стримування подальших атак і відновлення”.</i></p>
<p><i>“...but free trade must be fair – and that means playing by the rules”.</i></p>	<p><i>“Але вільна торгівля має бути справедливою – це означає грати за правилами”.</i></p>
<p><i>“Access to the global economy must depend on playing by the rules”.</i></p>	<p><i>“Доступ до глобальної економіки має залежати від гри за правилами”.</i></p>
<p><i>“We can help each other to weather the storm of soaring food and energy prices”.</i></p>	<p><i>“Ми можемо допомогти один одному подолати бурю зростання цін на продукти харчування та енергоносії”.</i></p>
<p><i>“In a world where malign actors are trying to undermine multilateral institutions, we know that bilateral and plurilateral groups will play a greater role”.</i></p>	<p><i>“У світі, де зловмисники намагаються підірвати багатосторонні інститути, ми знаємо, що двосторонні та багатосторонні групи відіграватимуть все більшу роль”.</i></p>
<p><i>“We also should build on the strong core that we have in the G7. During the UK’s Presidency last year I was pleased to bring friends like Australia, Korea, India, South Africa and ASEAN to the table”.</i></p>	<p><i>“Ми також повинні спиратися на міцну базу, яку ми маємо в G7. Під час головування Великобританії минулого року я була рада залучити туди таких друзів, як Австралія, Корея, Індія, Південна Африка та Асоціацію держав Південно-Східної Азії”.</i></p>
<p><i>“All for one and one for all”.</i></p>	<p><i>“Один за всіх, і всі за одного”.</i></p>

Письмовий переклад політичної промови Бориса Джонсона [1, 4]. Табл2.:

<p>“<i>But as we’ve seen at Westminster the herd instinct is powerful: when the herd moves, it moves</i>”.</p>	<p>“Але, як ми бачили у Вестмінстері, стадний інстинкт сильний: коли стадо рухається, воно рухається”.</p>
<p>“...<i>our future together is golden</i>”.</p>	<p>“...наше спільне майбутнє - золоте”.</p>

Письмовий переклад аналітичної статті [14, 34]. Табл3.:

<p>“<i>The National People's Congress, which starts this weekend, will be the symbolic culmination of Xi Jinping's epic power grab</i>”.</p>	<p>“Всекитайські збори народних представників, які розпочинаються цими вихідними, стануть символічною кульмінацією епічного захоплення влади Сі Цзіньпіном”.</p>
<p>“<i>China's leader has overhauled the Communist Party placing himself at the core and nobody else has even a remote chance of challenging him</i>”.</p>	<p>“Лідер Китаю повністю змінив Комуністичну партію, поставивши себе в основу, і ніхто інший не має навіть віддаленого шансу кинути йому виклик”.</p>
<p>“<i>The starkest representation of this will be in the shift in personnel to be announced at the annual political meeting, a rubber-stamp session of nearly 3,000 delegates</i>”.</p>	<p>“Найяскравішим свідченням цього буде кадрова зміна, яку оголосять на щорічних політичних зборах, офіційній сесії за участю майже 3000 делегатів”.</p>
<p>“<i>Outgoing premier Li Keqiang will take centre stage on day one. Then, at the end, a new premier, almost certainly Li Qiang, will occupy the limelight</i>”.</p>	<p>“У перший день зборів центральне місце посяде ще прем'єр-міністр Лі Кецянь, але зрештою його замінить новий прем'єр. Майже напевно ним стане Лі Цян”.</p>

<p><i>“At this gathering, it is the heads of various departments and ministerial positions which will be replaced. They are all expected to fall into the same camp”.</i></p>	<p><i>“На цьому зібранні будуть змінюватися керівники різних відомств і міністерські посади. Очікується, що всі вони потраплять в один табір”.</i></p>
<p><i>“On the one hand this might mean Xi can really get things done with his new leadership but, on the other, there is a danger of him being stuck in an echo chamber,” an experienced business figure told the BBC”.</i></p>	<p><i>“З одного боку, це може означати, що Сі справді може впоратися зі своїм новим керівництвом, але, з іншого, існує небезпека того, що він застрягне в ехокамері”, - сказав BBC досвідчений бізнесмен”.</i></p>
<p><i>“If Li Qiang is indeed the new premier, sitting up there on the last day of the NPC, taking screened questions at the annual press event, it will have been a meteoric rise for him”.</i></p>	<p><i>“Якщо Лі Цян справді стане новим прем'єр-міністром, який очолить уряд в останній день зборів і відповідатиме на перевірені запитання на щорічній пресконференції, для нього це буде стрімким зростанням”.</i></p>
<p><i>“For this reason, many were surprised when he was promoted to become number two in the Communist Party pecking order”.</i></p>	<p><i>“З цієї причини багато хто був здивований, коли його підвищили до номеру два в компартійному списку”.</i></p>

<p><i>“There were serious food shortages and, when deliveries did get through, residents posted pictures of the rotten vegetables they were supposed to survive on. Towards the end of the city-wide shut down people had had enough. They were kicking down the fences put up to restrict them and fighting with the guards put in place to enforce what was by then the much hated zero-Covid approach”.</i></p>	<p><i>“Був серйозний дефіцит продовольства, а коли поставки зрештою надходили, жителі розміщували фотографії гнилих овочів, на яких вони були змушені виживати. До кінця карантину люди не витримали і почали валити огорожі та битися з охоронцями”.</i></p>
<p><i>“Observers have questioned how the person in charge of this massive logistical failure could be given the job of running the entire country”.</i></p>	<p><i>“Спостерігачі сумніваються, як людині, відповідальній за цей масштабний матеріально-технічний збій, можна було доручити керувати всією країною”.</i></p>
<p><i>“Well, for one, his past paints a different picture. In years gone by, some in the business community saw him as an innovator who was able to get around Party rigidities”.</i></p>	<p><i>“Утім, його минуле показує іншу картину. У минулі роки деякі представники бізнес-спільноти бачили в ньому новатора, який зміг обійти партійну жорсткість”.</i></p>
<p><i>“He has been doing business in the country since the 1990s and has had dealings with the upper echelons of the Communist Party for years”.</i></p>	<p><i>“Він займався бізнесом у країні з 1990-х років і роками мав справи з вищими ешелонами Компартії”.</i></p>
<p><i>“He is seen in certain circles as a more liberal figure who's prepared to bend the rules”.</i></p>	<p><i>“У певних колах його вважають більш ліберальною фігурою, яка готова порушити правила”.</i></p>

<p><i>“Yet, it's unclear whether he will now be an empowered rule bender, not afraid to do what has to be done because he has Mr Xi's backing, or a former pragmatist who will fall into line on a much larger stage, just inside Mr Xi's shadow”.</i></p>	<p><i>“Однак тепер незрозуміло, чи буде він і надалі сміливо робити те, що потрібно зробити, чи залишиться у тіні Сі на значно більшій сцені”.</i></p>
<p><i>“But that was a different time. In recent years, Mr Xi has ordered that tech companies be reined in, believing that they had become too powerful for their own good.”.</i></p>	<p><i>“Але то був інший час. Останніми роками Сі наказав приборкати технологічні компанії, вважаючи, що вони стали занадто могутніми.”.</i></p>
<p><i>“Before he was in Jiangsu, he was based to the south of Shanghai in another wealthy eastern province, Zhejiang. At that time the provincial party chief was one Xi Jinping and, after Li became his chief of staff, the two would work late into the night, impressing those above them”.</i></p>	<p><i>“До того як він опинився у Цзянсу, він жив на південь від Шанхаю в іншій заможній східній провінції Чжецзян. У той час керівником партії провінції був Сі Цзіньпін, і після того, як Лі став керівником його штабу, вони працювали до пізньої ночі, справляючи враження на своїх босів”.</i></p>
<p><i>“After missing out on the top job, he was soon being constrained as premier under Mr Xi who was running the place with a reach not seen since Mao Zedong, the founder of the People's Republic of China”.</i></p>	<p><i>“Після того, як він не потрапив на головну посаду, він став прем'єр-міністром під керівництвом Сі, влада якого поширилася до масштабів, небачених з часів Мао Цзедуна, засновника Китайської Народної Республіки”.</i></p>

<p><i>“Whether this was because Mr Hu was ill or he was causing trouble after his people had been overlooked for promotion, this still unexplained event brought the curtains down on a previous era in front of the world's cameras”.</i></p>	<p><i>“Чи сталося це тому, що Ху був хворий, чи тому, що він почав створювати проблеми після того, як його людей не підвищили по службі. Це питання так і лишилось нез'ясованим для решти світу”.</i></p>
<p><i>“Li Keqiang will be remembered for strong economic track record but the end of his time in office was mired in zero-Covid crisis”.</i></p>	<p><i>“Лі Кецяна запам'ятають за його потужний економічний досвід, але кінець його перебування на посаді пройшов у кризі "нульового ковіду””.</i></p>
<p><i>“The only danger he seems to face is that his reputation has taken a hit among sections of the general public”.</i></p> <p><i>“Zero-Covid; the rushed abandonment of zero-Covid on the back of widespread protests; the property crisis; high youth unemployment; the tech crackdown and the huge damage to the service industry have all hurt his standing”.</i></p>	<p><i>“Єдина небезпека, з якою він, схоже, зіткнувся, полягає у тому, що його репутація зазнала удару серед широкої громадськості”.</i></p> <p><i>“Шкоди їй завдала насамперед політика суворих карантинних обмежень і масштабні протести через це, криза нерухомості, високий рівень безробіття серед молоді, придушення технологій і величезна шкода індустрії послуг”.</i></p>
<p><i>“If the way of Mr Xi is all it's cracked up to be, China should be firing on all cylinders soon now that all impediments to the leader's will have been removed”.</i></p> <p><i>“If the country is not performing well on all fronts, that's when the difficult questions will start to emerge.</i></p>	<p><i>“Якщо Сі Цзіньпін обирає шлях необмеженої влади, Китаю незабаром доведеться працювати на всі оберти”.</i></p> <p><i>“Адже коли країна не працює добре на всіх фронтах, починають виникати складні питання”.</i></p>

Письмовий переклад аналітичної статті [20, 2]. Табл4.:

<p><i>“The message soon reached Downing Street. It would be spies rather than diplomats who would deliver it”.</i></p>	<p><i>“Невдовзі ця інформація дійшла до Даунінг-стріт. І повідомили її не дипломати, а шпигуни”.</i></p>
<p><i>“I was probably the first to say to the prime minister, ‘Whether you like it or not, get your ducks in a row because it looks as though they're building up to an invasion,’ the then-head of MI6, Sir Richard Dearlove, and a frequent visitor to Washington, tells the BBC in a rare interview”.</i></p>	<p><i>“Я, мабуть, першим сказав прем'єр-міністру: ‘Подобається це вам чи ні, а варто добре підготуватися, бо виглядає, що вони таки готують вторгнення’, - розповів в інтерв'ю BBC тодішній голова МІ-6 сер Річард Дірлав, який часто відвідував Вашингтон”.</i></p>
<p><i>“There was no new or credible intelligence or assessment which suggested that Iraq had restarted WMD programmes and that they posed an imminent threat,” says the former officer, speaking of the period of early 2002. “I think from the government's point of view it was the only thing they could find.... WMD was the only peg they could hang the legality on.”</i></p>	<p><i>“Не було жодних нових чи надійних даних розвідки, які б свідчили про те, що Ірак відновив програми ЗМЗ і що вони становлять неминучу загрозу, - розповів колишній офіцер про період початку 2002 року. - Я думаю, з точки зору уряду, це було єдиним, що вони могли знайти... ЗМЗ була єдиною зачіпкою, якою вони могли це виправдати”.</i></p>
<p><i>“Another insider recalls decoding a message saying there was “no more important role” for the intelligence service than persuading the British public of the case for action. They say that questions were raised if this was appropriate, and the message</i></p>	<p><i>“Інший інсайдер пригадує розшифровку повідомлення, в якому йшлося, що для розвідувальної служби “немає важливішої ролі”, ніж переконати британську громадськість у необхідності дій. За його словами, виникли</i></p>

<p><i>was deleted”.</i></p>	<p><i>запитання, чи доречно таке казати, і повідомлення видалили”.</i></p>
<p><i>“His claims made it into US Secretary of State Colin Powell's presentation to the UN in February 2003, even though some within the US government had already issued a "burn notice", saying that the information was not to be trusted”.</i></p>	<p><i>“Його заяви потрапили до презентації держсекретаря США Коліна Пауелла в ООН у лютому 2003 року, хоча деякі представники уряду США вже оприлюднили щодо цього застереження та заявили, що цій інформації не можна довіряти”.</i></p>
<p><i>“Saddam had ordered the destruction of much of his WMD programme in the early 1990s after the first Gulf War in the hope of getting a clean bill of health from UN weapons inspectors, one of Iraq's top scientists later told me”.</i></p>	<p><i>“Саддам наказав знищити більшу частину своєї програми ЗМЗ на початку 1990-х років після першої війни в Перській затоці, сподіваючись отримати позитивну оцінку від інспекторів ООН зі зброї, як пізніше сказав мені один із провідних іракських учених”.</i></p>
<p><i>“The public at the time never learned that as war approached, with sources failing to deliver and inspectors drawing a blank, there were concerns. ‘My future is in your hands,’ Mr Blair said, half-jestingly, to Sir Richard in January 2003, as the pressure was growing to find proof of WMDs”.</i></p>	<p><i>“Громадськість тоді так і не дізналася про всі занепокоєння, які були у влади перед початком війни. ‘Моє майбутнє у ваших руках,’ - напівжартома сказав Тоні Блер серу Річарду в січні 2003 року, коли тиск щодо пошуку доказів ЗМЗ зростає”.</i></p>

<p><i>“Hans Blix, who led UN chemical and biological inspections, tells the BBC that until the start of 2003, he had believed there were weapons, but began to doubt their existence after the tip-offs drew a blank. He wanted more time to get answers but would not get it.</i></p>	<p><i>“Ганс Блікс, який очолював хімічні та біологічні інспекції ООН, розповів BBC, що до початку 2003 року він вважав, що зброя є, але почав сумніватися в її існуванні після того, як інформація про її наявність не підтверджувалася. Він хотів більше часу, щоб знайти відповіді - але так його і не отримав”.</i></p>
<p><i>“The failure to find a "smoking gun" would not stop war in March 2003”.</i></p>	<p><i>“Неспроможність знайти неспростовні докази не зупинила війну в березні 2003 року”.</i></p>

ДОДАТОК Б

В додатку наведені приклади письмового перекладу з української на англійську текстів політичного дискурсу різного спрямування. Для зручності усі приклади поділені на кілька таблиць в залежності від типу проаналізованого джерела.

Письмовий переклад звернення президента України Володимира Зеленського [8, 15]. Табл.:

<p><i>“Найдовший день нашого життя. Найважчий день нашої новітньої історії. Ми прокинулися рано й відтоді не засинаємо”.</i></p>	<p><i>“The longest day of our lives. The hardest day of our modern history. We woke up early and haven't fallen asleep since”.</i></p>
<p><i>“Ми не підняли білий прапор, а стали боронити синьо-жовтий”.</i></p>	<p><i>“We did not raise the white flag, and began to defend the blue and yellow”.</i></p>

<p><i>“Всі побачили справжнє нутро нашого ворога... Весь світ чітко усвідомив, що насправді означає «русській мір»”.</i></p>	<p><i>“Everyone saw the true nature of our enemy... The whole world clearly realized what the Russian world really means”.</i></p>
<p><i>“Перший місяць війни. І перший перелом у війні”.</i></p>	<p><i>“The first month of the war. And the first turning point in the war”.</i></p>
<p><i>“Усі, хто б’є окупантів вогнем і мечем міжнародного права, домагається нових санкцій, визнання держави-терориста державою-терористом. Війна змінила долю багатьох сімей. Переписала історії наших родин”.</i></p>	<p><i>“All those who are fighting the occupiers with fire and sword of international law, achieving new sanctions and recognition of the terrorist state as a terrorist state. The war changed the fate of many families. It rewrote the history of our families”.</i></p>
<p><i>“Ми не зітремо їхні імена ні з телефонної, ні з власної пам’яті. Ми ніколи їх не забудемо. Ми ніколи цього не пробачимо. Ми ніколи не заспокоїмося, доки російські вбивці не понесуть заслужену кару. Кару міжнародного трибуналу. Суду Божого. Наших воїнів. Або всіх їх разом узятих”.</i></p>	<p><i>“We will not erase their names from the phone or from our own memory. We will never forget them. We will never forgive that. We will never rest until the Russian murderers face deserved punishment. The punishment of the International Tribunal. The judgment of God”.</i></p>
<p><i>“Погрози й ультиматуми про денацифікацію змінилися на жести доброї волі”.</i></p>	<p><i>“Threats and ultimata about denazification were replaced by gestures of goodwill”.</i></p>
<p><i>“Українці сьогодні – це всі свої. Українці прихистили українців, відкрили свої домівки й серця для тих, хто був змушений рятуватися від війни”.</i></p>	<p><i>“Ukrainians today are all fellows. Ukrainians have sheltered Ukrainians, opened their homes and hearts to those who were forced to flee the war”.</i></p>

“Це був рік стійкості. Рік небайдужості. Рік мужності. Рік болю. Рік надії. Рік витримки. Рік єдності. **Рік незламності. Лютий рік незламності**”.

“It was a year of resilience. A year of care. A year of bravery. A year of pain. A year of hope. A year of endurance. A year of unity. **The year of invincibility. The furious year of invincibility**”.

Письмовий переклад звернення президента України Володимира Зеленського [13, 27]. Табл2.:

“Минулого року, коли російське зло розпочало проти нас тотальну війну, ми не злякалися. **Ми не розгубилися.** Українці стали на захист держави. Вільний світ став на захист України”.

“Last year, when the Russian evil started an all-out war against us, we were not afraid. **We did not lose our grip.** Ukrainians stood up to defend the state. The free world stood up to defend Ukraine”.

Письмовий переклад звернення п'ятого президента України Петра Порошенка [13, 27]. Табл3.:

“Протягом більше двох десятиліть ми з гордістю заявляли, що Україна отримала незалежність **не проливши жодної краплі крові.** Сьогодні Україна **проливає кров** за свою незалежність і територіальну цілісність”.

“For more than two decades we proudly stated that Ukraine gained its independence **without shedding a single drop of blood.** Today Ukraine is **bleeding** for its independence and territorial integrity”.

Письмовий переклад статті з новинного сайту “Українська Правда” [32, 30]. Табл4.:

“Голова російського МЗС Сергій Лавров заявив, що **"рильце в пушку"** в надто серйозних представників Заходу, але Росія від них **"не**

“The head of the Russian Foreign Ministry, Sergei Lavrov, said that the overly serious Western officials **have their "fingers in that pie"**, but **Russia**

<i>відчепиться””.</i>	<i>"will not let it go"”.</i>
<i>“А Держсекретар США Ентоні Блінкен під час панельної дискусії "Справедливий та міцний мир в Україні" зазначив, що майбутнє демократії перебуває в переломній точці”.</i>	<i>“US Secretary of State, Anthony Blinken, during the panel discussion "A Just and Lasting Peace in Ukraine" said that the future of democracy is at a tipping point”.</i>
<i>“Під час свого виступу на саміті Володимир Зеленський зазначив, що Росія давно воює з демократіями світу”.</i>	<i>“During his speech at the summit, Volodymyr Zelensky said that Russia had been at war with the democracies of the world for a long time”.</i>

Письмовий переклад статті з новинного сайту “Українська Правда” [31, 29]. Табл5.:

<i>“Ті ж для виправдання війни запустили на повну силу маховик пропаганди”.</i>	<i>“On the other hand, to justify the war, they launched the propaganda flywheel at full blast”.</i>
<i>“”Якщо росія зупинить СВО, не домігшись перемоги, – росії не буде, її порвуть на частини. Якщо США перестануть постачати зброю кийвському режиму – війна закінчиться”, – заявив дмитрій медведев”.</i>	<i>“”If russia stops the SMO, without achieving victory, there will be no russia. It will be torn to pieces. If the United States stop supplying weapons to the Kyiv regime, the war will end,” dmitrii medvedev said”.</i>

Письмовий переклад статті міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби [7, 33]. Табл6.:

<i>“Я радію за наших фінських друзів і вітаю цей зсув тектонічних плит європейської безпеки”.</i>	<i>“I am happy for my Finnish friends, and I welcome this shift in the tectonic plates of European security”.</i>
<i>“На наше щастя, коліщата історії</i>	<i>“Luckily for us, the wheels of history</i>

<i>рухаються, і нікому не вдасться їх зупинити”.</i>	<i>are turning, and there is nothing anyone can do to stop them”.</i>
<i>“Але саме Україна та її західні партнери мають покласти їй край, здобувши справедливу перемогу, яка гарантує мир і стабільність у Європі для майбутніх поколінь”.</i>	<i>“But it falls to Ukraine and its Western partners to bring the conflict to an end, winning a just victory that guarantees peace and stability in Europe for generations to come”.</i>
<i>“Страх надто довго затьмарював розсудливість Альянсу...”.</i>	<i>“Fear has clouded the alliance’s judgment...”.</i>
<i>“Ми не шукаємо “чарівної палички”, яка чудесним чином покладе край війні...”.</i>	<i>“We don’t seek a magic wand that will miraculously end the war...”.</i>

Письмовий переклад інтерв’ю керівника Офісу Президента України Михайла Подоляка [9, 23]. Табл7.:

<i>“Окупанти повністю стерли з лиця землі місто Попасна в Луганській області з 20-тисячним населенням, і це вони визнали”.</i>	<i>“The occupiers completely wiped off the face of the earth the city of Popasna in the Luhansk region (pre-war population of 20,000) – this is something that they admitted to”.</i>
<i>“У них пропаганда побудована так само, як було у 2014 році, коли вони розповідали про “зельоних чловєчков”, в Україні бігають “нацисти” і таке інше”.</i>	<i>“Russian propaganda is built in the same way as it was in 2014 when they talked about “green men”, “Nazis” running in Ukraine, and so on”.</i>
<i>“Це ж країна-фікція, “потьомкінская дєрєвня””.</i>	<i>“Russia is a pretend, fake-country – the “Potemkin village””.</i>
<i>“А сьогодні є вікно можливостей замінити Росію і взяти на себе глобальну гру”.</i>	<i>“And today there is a window of opportunity to replace Russia and take over the global game”.</i>
<i>“Тобто не буде цієї тоталітарної імперії, яка будь-кого поставить на</i>	<i>“That is, there will be no totalitarian empire that will bring anyone to their</i>

<i>колiна</i> ”.	<i>knees</i> ”.
“Ми маємо довести цю війну до кінця...”.	“We have to bring this war to an end ...”.

Письмовий переклад інтерв’ю секретаря РНБО Олексія Данілова [6, 18].

Табл8.:

“Очікується, що через рік після невдалої спроби демонтувати українську державність росіяни розпочнуть новий масштабний наступ у спробі переломити хід війни ”.	“One year after their botched attempt to dismantle Ukrainian statehood, Russians are expected to launch another major offensive in an attempt to turn the tide of the war ”.
“Ми вільні люди, і навіть якщо у нас не буде зброї, ми будемо битися з росіянами голими руками , щоб звільнити нашу землю”.	“We are free people, and even if we don't have weapons, we will fight Russians with bare hands to liberate our land”.

Письмовий переклад інтерв’ю секретаря РНБО Олексія Данілова [11, 22].

Табл9.:

“Це болюча точка , яка майже кожен день проговорюється...”.	“It’s a sore spot that remains in our focus”.
“До цього часу спільнота, яка дбає про все і вся, була неспроможна поставити крапку у цьому питанні”.	“To this day, the world still hasn’t made their final conclusions ”.
“Якщо ви не даєте відсіч вбивці, то він буде повторювати свої злочини більше і більше”.	“A killer will keep repeating his crimes, until he is stopped”.
“Якщо б свого часу у 2008 році Путіну дали б по руках за Грузію	“If only Russia was contained after his invasion of Georgia in 2008...”.

<i>08.08.2008 року... ”.</i>	
------------------------------	--